Bogens Verden

TIDSSKRIFT FOR DANSK BIBLIOTEKSVÆSEN

UDGIVET AF DANMARKS BIBLIOTEKSFORENING

Redigeret af ROBERT L. HANSEN (ansvarh.)
og MOGENS IVERSEN

UNIVERSITY OF MINNESOTA
JUN 8 1954

★

36. årgang 4 *15. maj 1954*

AF INDHOLD

Folkebibliotekernes bibliografiske Kontor bliver Dansk bibliografisk Kontor 153
Statsbiblioteket i Universitetsparken 155
Martti Qvist: Læseundersøgelsens problemer (English summary) 156
Bianca Bianchini: Et interessant forsøg i Sverige (Public-Relation-arbejde) 163
En tysk bogbus (Augsburg) 165
Mc Carthy og de amerikanske informationsbiblioteker 167
Bibliotekslitteratur 168
Fra biblioteksarbejdet 171
LITTERATUREN
Anmeldelser 175
UNGDOMMEN
Forfatterpris for børne- og ungdomsbøger 191
Anmeldelser 191

Næste nr. af »Bogens Verden« udkommer ca. 1. juli 1954

I KOMMISSION HOS NYT NORDISK FORLAG
ARNOLD BUSCK . KØBENHAVN

GYLDENDALS NYE SERIE

er et forum for den lødige oversatte skønlitteratur, som har noget væsentligt at sige læseren i dag. Den skal introducere nye navne, hvis forfatterskab allerede har betydning og som man tør spå en varig plads i litteraturen. Desuden kommer den til at omfatte ældre bøger, som på en eller anden måde atter er blevet aktuelle og derfor fortjener at trykkes op. Redaktører er litteratur- og teaterkritikeren Harald Engberg og forfatteren redaktør Ole Storm.

Allerede udkomne bind:

1. *Carson McCullers:* Balladen om den bedrøvelige Café. Roman og fire noveller. Kr. 6.50, indb. 9.50.
2. *Thomas Mann:* Doden i Venedig. Manns geniale ungdomsværk. Kr. 5.50, indb. 8.50.
3. *Henri Troyat:* Sneen i Sørgedragt. Roman om to brødre. Kr. 6,50.
4. *Knut Hamsun:* Pan. Hamsuns ypperste kærlighedsroman. Kr. 6.50, indb. 9.50.
5. *Anton Tjekhov:* Sjette Afdeling. Satirisk roman fra det gamle Rusland. Kr. 5.50, indb. 8,50.
6. *Frank O'Connor:* Den hellige Dør. Kr. 7.50, indb. 10.50.
7. *E. T. A. Hoffmann:* Guldskålen. Fantastisk fortælling. På sit område et af den tyske romantiks største mesterværker. Kr. 5.50, indb. 8.50.
8. *Raymond Radiguet:* Grev d'Orgels Bal. Roman af forfatteren til »Djævelen i Kroppen«. Kr. 6.50, indb. 9.50.

Efteråret 1954 udkommer:

9. *Anatole France:* Guderne tørster. Roman om den franske revolution.

10-11. *Karel Capek:* Krigen mod Salamandrene I-II. Roman, der vender sig mod tidens barbarisering indefra.

12. *E. M. Forster:* Værelse med Udsigt. Roman af en af Englands fineste stilister.
13. *Langston Hughes:* Simple. Noveller, der er værdige at nævnes sammen med O. Henrys, Mark Twains og Damon Runyons.

G Y L D E N D A L

I

grafi

mini

folke

i kat

over

blev

udvi

skaff

Indb

ansk

anta

teke

min

D

1954

orga

måls

bibli

det.

unde

bibli

grafi

men

insti

april

over

sion

D

væse

indg

seri

af d

orga

FOLKEBIBLIOTEKERNES BIBLIOGRAFISKE KONTOR
BLIVER
DANSK BIBLIOGRAFISK KONTOR

I 1939 oprettedes den selvejende institution Folkebibliotekernes bibliografiske Kontor. Dennes første vedtægt godkendtes af undervisningsministeriet i 1939. Kontorets formål var at tilvejebringe de særlige for folkebibliotekerne beregnede bibliografiske arbejder, herunder vejledning i katalogisering og systematisering. Ved en ændring af vedtægten i 1942 overtog kontoret også fremstilling af trykte katalogkort, der hidtil var blevet varetaget af Statens Bibliotekstilsyn, og ved en ny ændring i 1948 udvidedes kontorets virksomhed til også at omfatte indbinding og fremskaffelse af materiel. I kraft af den sidste ændring oprettedes den såkaldte Indbindingscentral, der påtager sig indbinding af sådanne bøger, der anskaffes af særlig mange folkebiblioteker og derfor kan indbindes i stort antal til billigere pris end den, der normalt må betales af de enkelte biblioteker, samtidig med at indbindingen opnår en standard, som mange mindre biblioteker ellers ikke ville kunne fremvise.

Denne således meget omfattende virksomhed, hvis driftsbudget for 1954–55 balancerer med over 1 mill. kr., har efterhånden opnået en sådan organisation og effektivitet, at det måtte overvejes, om det ikke var formålstjenligt at udvide den til også at varetage videnskabelige og faglige bibliotekers interesser i det omfang, som disse biblioteker måtte ønske det. Efter forhandlinger mellem kontorets bestyrelse, rigsbibliotekaren og undervisningsministeriet har man derefter besluttet at omdanne Folkebibliotekernes bibliografiske Kontor til en ny institution: *Dansk bibliografisk Kontor*, der kan omfatte ikke alene de tidligere arbejdsområder, men også arbejder for de videnskabelige og faglige biblioteker. Denne institution er med undervisningsministeriets sanktion trådt i kraft fra 1. april d. å. Fra de videnskabelige og faglige biblioteker har man allerede overtaget ekspeditionen af den af rigsbibliotekarembedet udgivne accessionskatalog (se Bogens Verden 1953, side 377).

Det må hilses som et meget betydeligt fremskridt for dansk biblioteksvæsen, at alle offentlige biblioteker — af hvad type de end måtte være — indgår i et sådant samarbejde. Der er næppe nogen tvivl om, at den rationalisering, der hermed finder sted, vil betyde ikke alene en bedre udnyttelse af de forhåndenværende midler som følge af kontorets veltilrettelagte organisation, men også en videre udbredelse af de mange biblioteks-

mæssige publikationer, der henvender sig til forskellige befolkningsgrupper, der benytter sig af de offentlige biblioteker.

Den nye vedtægt for »Dansk bibliografisk Kontor« har følgende ordlyd:

VEDTÆGT
FOR
DANSK BIBLIOGRAFISK KONTOR FRA 1. APRIL 1954

1.

Dansk bibliografisk Kontor er en selvejende institution, hvis formål er at bistå danske biblioteker med varetagelsen af bibliografiske og bibliotekstekniske opgaver, herunder også opretholdelsen af en fælles indbindingscentral.

2.

Kontoret ledes af en bestyrelse bestående af:

Biblioteksdirektøren
Biblioteksinspektøren
Rigsbibliotekaren
1 medlem, udpeget af undervisningsministeriet samt 5 medlemmer udpeget af Danmarks biblioteksforenings hovedbestyrelse blandt eller udenfor dens medlemmer, således at mindst een repræsenterer centralbibliotekarerne og mindst to repræsenterer de videnskabelige og faglige biblioteker.

Bestyrelsen konstituerer sig selv. Til medlemmerne ydes dækning af rejseudgifter og diæter efter reglerne i tjenestemandslovens § 972. Biblioteksdirektøren og rigsbibliotekaren udgør sammen med kontorchefen (se 4.) et forretningsudvalg, der kan træffe foreløbige beslutninger i sager af betydning for kontorets daglige arbejde (jfr. dog § 4). De to førstnævnte medlemmer af forretningsudvalget modtager et honorar, der fastsættes af bestyrelsen, mens den øvrige bestyrelse er ulønnet.

3.

Kontorets hjemsted er København.

4.

Bestyrelsen antager en kontorchef, der forestår kontorets daglige virksomhed og tillige fungerer som bestyrelsens sekretær. Kontorchefen fører kontorets regnskab og udarbejder budgetforslag. Bestyrelsen antager endvidere det fast ansatte personale, hvorimod løs medhjælp kan antages af forretningsudvalget.

5.

Kontoret kan til løsning af dets enkelte opgaver nedsætte særlige udvalg og søge bistand hos specielle sagkyndige. For de af kontoret som sådant redigerede publikationer ydes normalt intet særligt honorar. For andre publikationer ydes et af bestyrelsen fastsat honorar. Til deltagelse i udvalgsmøder ydes dækning af rejseudgifter og diæter efter reglerne i tjenestemandslovens § 972.

6.

Kontorets midler søges tilvejebragt ved:

tilskud af det på finansloven opførte beløb til løsning af biblioteksvæsenets fællesopgaver (cfr. Lov om folkebiblioteker af 27. maj 1950, § 7, stk. 1),

tilskud fra Rigsbibliotekarembedet og de faglige og videnskabelige biblioteker til udgivelse af bibliografiske og andre for bibliotekerne beregnede publikationer,

tilskud fra Danmarks biblioteksforening og

indtægter ved salg af kontorets artikler og ekspedition af kommissionsartikler af biblioteksmæssig interesse.

7.

Kontorets regnskabsår er finansåret. Regnskabet revideres mod et af bestyrelsen fastsat honorar af en af 4. hovedrevisorat beskikket revisor.

8.

Bestyrelsen kan træffe beslutning om virksomhedens ophør. Beslutningen skal godkendes af undervisningsministeriet, der herefter træffer bestemmelse om, hvorledes der skal forholdes med ejendelene.

9.

Denne vedtægt afløser den af undervisningsministeriet under 16. april 1942 godkendte, under 26. juli 1947 og 3. september 1948 ændrede vedtægt.

Godkendt af undervisningsministeriet 5. april 1954.

(sign.) Julius Bomholt.

(sign.) W. Weincke

STATSBIBLIOTEKET
BEGYNDER AT BYGGE
I UNIVERSITETSPARKEN

Efter mange års forhandlinger om, hvorvidt Statsbiblioteket skulle udvide sin nuværende bygning eller flytte op i en ny bygning i universitetsparken for at skaffe de nødvendige pladsforhold, har finansudvalget nu tiltrådt en bevilling på 314.000 kr. til opførelse af 3 underjordiske etager i et bogtårn, som til sin tid skal udgøre en del af et nyt statsbibliotek på Århus universitets grund.

Der er dermed altså truffet beslutning om bibliotekets fremtid, og det vil glæde alle danske biblioteksfolk, at der med tiden vil blive opført en ny og praktisk indrettet biblioteksbygning for Statsbiblioteket, der allerede i mange år har kæmpet med utrolige vanskeligheder indenfor sine nuværende rammer. En tilbygning på den gamle grund ville næppe have haft mulighed for at løse problemet på fyldestgørende måde.

De 3 etager, som skal opføres med tilskud fra civilforsvaret, er et såkaldt kombineret anlæg, hvor man søger at løse 2 opgaver på een gang: Den

nederste af etagerne reserveres til opbevaring af uerstattelige kunstgenstande i tilfælde af krigstilstand, den midterste skal fungere som offentligt beskyttelsesrum, det tredie forbeholdes Statsbiblioteket som bogmagasin, hvad de 2 andre etager også kan blive senere, hvis de, hvad man må håbe, bliver overflødiggjorte af en gunstigere verdenspolitisk udvikling.

I den planlagte nybygnings bibliotek, der bliver placeret, så alle bibliotekets opgaver kan løses, såvel de 2 hovedopgaver: at være bibliotek for Århus universitet og at fungere som overcentral for alle landets folkebiblioteker som de mindre opgaver: at afgive plads til studiekredscentralen og avis-kronik-samlingen, der hidtil har haft til huse i folkebiblioteket i Mølleparken. Også folkebibliotekernes udenlandske vandrebogsamling, der hidtil har haft til huse i biblioteket i Silkeborg, kan finde plads i den nye bygning. Det er givet, at hele overcentralvirksomheden i denne nye bygning vil få bedre kår, fordi koncentrering af bogvirksomheden muliggør en mere effektiv udnyttelse af bøgerne. Og naturligvis vil bibliotekets universitetsopgave kunne løses bedre: der vil i stedet for det nuværende håbløst utilstrækkelige rum til udlån og katalogbenyttelse blive en katalogsal i den nye bygning med alle bibliotekets kataloger og et fyldigere bibliografisk apparat. Der vil blive en læsesal, som foruden et håndbibliotek på 15.000 bd. vil få et tidsskriftmagasin på 15–18.000 bind som appendiks. Fra læsesalene skal der være adgang til et maskinskrivningsrum for publikum, et rum med læseapparat for mikrofilm samt til en række forskerrum for dem, der arbejder med en større opgave, som kræver et større antal bøger i længere tid. Der vil endvidere blive et fotografisk atelier og et aflytningsrum for grammofonplader etc. Endelig er det tanken, at Statens Avissamling skulle tilbage til Statsbiblioteket, hvorfra den flyttedes i 1918 på grund af pladsmangel.

Alt dette er naturligvis fremtidsmusik — som overbibliotekar Emanuel Sejr udtrykker det i en artikel i Aarhuus Stiftstidende d. 1. april — men alle danske biblioteksfolk vil slutte sig til de hede ønsker, som Statsbibliotekets personale dagligt opsender om, at den nye bygning snarest må finde sin plads som et smukt led blandt de andre moderne bygninger i universitetsparken.

LÆSEUNDERSØGELSENS PROBLEMER, MÅL, RESULTATER

Af magister *Martti Qvist*, assistent ved den sociale højskoles samfundsvidenskabelige forskningsinstitut, Helsingfors.

Den videnskabelige forsknings lampe begyndte første gang allerede i midten af forrige århundrede at rette sit søgelys mod, hvad der foregik på læsningens område. Navnligt hos psykologerne vaktes interessen for læseprocessen, særligt det der virkede fremmende på den eller besværliggjorde den i fysisk henseende. Dette undersøgelsesfelts experimentelle metoder udvikledes ret hurtigt og dannede grundlaget for nye forskninger.

Ifølge en statistik skulle der allerede t.o.m. året 1939 alene i England og Amerika være offentliggjort 2000 læseundersøgelser, og farten er ingenlunde blevet langsommere siden da. Særlig livligt er den moderne dagspresse fremkommet med stof til bearbejdelse og har også stillet kapital til rådighed. Dette skyldes den særlige omstændighed, at avisudgiveren, foruden naturligvis at profitere af det størst mulige salg, også kan vise annoncørerne, hvor stor udbredelse hans avis har, til hvilke områder og til hvilke læserkredse den når. Pædagogiske og handelsøkonomiske undersøgelser har også under udviklingen af deres forskningsmetoder kunnet støtte hinanden. Det videst mulige grundlag for undersøgelserne har endelig sociologien frembudt, som allerede tidligt var interesseret i læsningen som en vis form for socialt, symbolsk grundlæggende fællesskab. Interessen for den demokratiske tankegang, d. v. s. for udviklingen af almenhedens synspunkter, en forøgelse af læsefærdigheden og læsematerialet såvel som af fritiden og interessevirksomhedens organisation, en højnelse af det alm. oplysningsniveau — alt dette har gjort læseundersøgelserne yderligere aktuelle, og de betyder manende læsning for interesserede tjenestemænd, reformatorer og videnskabens repræsentanter.

Metodernes udvikling er foregået ad tre hovedlinjer. Først og fremmest er selve opfattelsen af læseprocessen forandret. Mange tidligere undersøgelser havde tendens til at blive fragmentariske, menneskene og bogen undersøgtes ligesom i et tomrum. Den sociologiske forskning i særdeleshed har fremhævet mangfoldigheden af de medvirkende faktorer under læsningens udøvelse og har sat sig det mål at klarlægge, hvordan de forskellige faktorers (f. ex. de forhåndenværende bøgers og den spontane læselysts) styrkeforhold udvikler sig i forskellige sociale omgivelser (f. ex. på landet og i byen). Ved at stræbe efter en generalisering har man haft travlt med at fæste opmærksomheden på problemerne: det repræsentative og pålidelige i statistiken. En nutidig forsker vover endnu mindre end sin forgænger at fremsætte påstande om menneskets læseinteresse i almindelighed, idet han vel er bange for sin egen læsevane, men han har dels gennem interviews med en forholdsvis lille forsøgsgruppe, der vælges som repræsentant, dels også gennem sine undersøgelser bedre muligheder for at kunne generalisere med henblik på større sociale grupper. For det tredje har metodernes udvikling givet sig udslag på målemateriellets område. Således er spørgeblanketten virkelig blevet formet som en spørgsmåls- og problemblanket, kunsten at forme betydende spørgsmål på tilfredsstillende måde har vist sig at være vanskelig. Utvivlsomt vil enhver bibliotekar, der i sin virksomhed klart forsøger at holde rede på de virkelige tal for udlånsstigningen og bindtallets tilvækst, opdage, hvor forskelligt målelige og mangetydige allerede sådanne grundbegreber som »bog«, »læser«, »låner«, »at læse en bog« o. s. v. kan være. Den kvantitative måleenheds forskellighed eller mangler vanskeliggør i høj grad bl. a. det mellemfolkelige sammenligningsarbejde, ja allerede sammenligningen mellem det samme lands forskellige biblioteksvirksomheder. Derfor er det i dette øjeblik noget af det vigtigste at fremme udviklingen af måleredskaberne — sådanne som bl. a. spørgeskema — og først og fremmest gøre dem mere nøjagtige og mere ensartede. Også bibliotekernes undersøgelser er be-

tinget af, at de i deres fælles statistik formulerer indholdsbegrebet så nøjagtigt og samstemmende som muligt.

Også nordiske undersøgelser har opnået resultater med hensyn til klarlæggelsen af læseinteressen. Kendt er for biblioteksfolk sikkert sådanne nyligt udkomne skrifter som Sveriges »Bokutredningen« og Danmarks »Ungdommen og fritiden«, eller nordmanden Einar Ness's i tidsskriftet »Vinduet« offentliggjorte undersøgelse af en mellemstor norsk købstadbefolknings læseinteresse.

I Finland er læseinteressen også til en vis grad undersøgt. Magister Henrik Grönroos fra Helsingfors universitetsbibliotek har i sin »Bibliografisk översikt« kunnet påvise kulturhistorisk interessante artikler omhandlende læseinteressen allerede fra midten af forrige århundrede. Forfatteren til en sådan »Den läsende allmänheten i Finland« (1852) er selve Zachris Topelius, som til støtte for sine synspunkter endog fremførte statistiske oplysninger om emnet. Senere har særligt kultur- og socialhistoriske forskere ofte i flere sammenhæng kompleteret deres fremstillinger ved også at give et billede af læseinteressen. Alle vore største bogforlag har ligeledes fået deres historie belyst gennem forlags- og salgsstatistik, hvorved der samtidigt er fremkommet en målestok for det finske folks kærlighed til bøgerne. Vort største forlags chefdirektør Yrjö Jäntti har skrevet store værker: »Bogtrykkerkunstens historie« og »Boghandelens og forlagsvirksomhedens historie«. Karl Bruhn, Gösta Attorps og flere andre har undersøgt ungdommens læseinteresse, og samme emne berører den af Helsingfors stadskontor foretagne omfattende gruppeundersøgelse af stadens ungdoms interesser. Bibliotekernes virksomhed er ret nylig klarlagt i den af bibliotekskomitéen 1949 fuldførte betænkning. Raninen og Puukari har på grundlag af tallene for avisernes udbredelse udarbejdet et projekt til Finlands inddeling i økonomiområder. Undersøgelser af index og skattebyrder i forening er også målt efter den andel, som bøgers og avisers udbredelse har på en finsk normalfamilies budget. Den hjemlige Gallup har også i mange tilfælde efterforsket folkets læsevaner. »Har De i år læst en eller anden bog — når undtages Biblen og salmebogen?« var et Gallup spørgsmål, og 64 % fuldvoksne svarede, at de i det mindste havde læst én bog, 20 % 6 eller flere bøger. I forbindelse med et andet interview svarede 32 % ja på spørgsmålet: »Har De i disse dage eller i denne uge tilfældigvis læst en eller anden bog?« Ifølge den tidligere omtalte undersøgelse vedrørende Helsingforsungdommen havde 64 % mænd og 60 % kvinder i løbet af den sidste måneds tid læst en eller anden bog.

Sociala högskolan, hvor bl. a. skolingen af vore bibliotekstjenestemænd i hovedsagen foregår, har i sit eget undersøgelseskontor fuldført visse nærmest kultursociologiske undersøgelser. I emnerne for disse undersøgelser indgik naturligvis også opgaven »Det finske folks læseinteresse«, som sidst er optaget på kontorets program. Læseundersøgelsen forestås af en særlig afdeling, blandt hvis medlemmer er undersøgelseskontorets leder professor Urpo Harva, højskolens professorer i sociologi og journalistik samt biblioteksskolens leder biblioteksråd Helle Kannila.

Læseundersøgelsens mest vidtrækkende plan omfattede tre faser: for

det første den statistiske grundundersøgelse, d. v. s. kortlægningen af finnernes læseinteresse, for det andet lokalundersøgelser i hovedstaden og nogle landkommuner og for det tredje interview med smågrupper af befolkningen, repræsenterende hele landet. Hidtil er første del fuldført, en nøjagtigt udarbejdet statistisk redegørelse og kortværk over biblioteksvirksomhedens, boghandelens samt avisers og tidsskrifters udbredelse egnsvis efter økologien, og for ganske nylig har man afsluttet interviews med et »miniatur-Helsingfors« omfattende 200 personer. Den økologiske undersøgelse af læsematerialets udbredelse skete fortrinsvis på grundlag af biblioteksstatistikken, boghandelens omsætningsafgiftsstatistik, avisernes udbredningstal og postvæsenets statistik.

Resultaterne vidner foruden om det, at Finlands folk viser sig at være interesseret i at læse, sammenlignet med andre nationer fordelagtigt meget, også om det at denne interesse er ujævnt fordelt over de forskellige egne af landet. De finske bibliotekers udlånsvirksomheds gennemsnitstal, beregnet efter folketællingen 1.5. 1950, er ifl. UNESCO's offentliggjorte verdensstatistik nr. 5 næst efter England, Danmark, Sverige og USA, og avisernes samlede udbredelse var 1950 ca. 170 antal ex. pr. indbygger. Bogsalgets exemplartal giver statistiken over omsætningsafgiften desværre ikke noget sikkert billede af. Ifl. et vist skøn blev der i Finland 1945 solgt ca. 10 mill. bøger. Fordelingen af denne mængde aviser og bøger sker imidlertid så ujævnt, at f. ex. med hensyn til biblioteksbenyttelsen kommer 81 % af landets kommuner, af landkommunerne t. o. m. 90 %, under det aritmetiske gennemsnitstal. Også fordelingstallet for avisernes spredning lader over 80 % af landkommunerne komme under landkommunernes gennemsnitstal. Halvdelen af landets bogudlån foregår i købstæderne, næsten 70 % af biblioteksudgifterne anvendes i købstæderne, omkring halvdelen af aviserne går til købstadshjem, skønt kun en fjerdedel af landets befolkning bor i købstæderne. Samme ujævnhed findes mellem landkommunerne indbyrdes, idet tyndt befolkede og fattige egne står tilbage for andre.

Undersøgelsen viste også, at særlige former for læseinteresser i almindelighed støttede hinanden. De kommuner, hvor en eller anden form for læsning har fået et fast grundlag, kan opvise høje tal også på andre områder. Hvor biblioteksvirksomheden er livlig, dèr har også boghandleren eller avisen rigeligt med kunder.

Biblioteksbenyttelsen var i egne med ensartet befolkningstæthed og formueforhold så meget livligere, jo større midler man anvendte på at fremme biblioteket, og jo flere bind man kunne byde på. Når man tager i betragtning, hvad der alt i alt står til rådighed, viser der sig store ujævnheder, skønt der praktisk taget er bibliotek i hver kommune i Finland. I købstadbibliotekerne var der på hylderne 1,4 bd. pr. indbygger, på landet 0,6 bd., heri fraregnet skolebibliotekerne. En i visse landkommuner på slump taget undersøgelse viste, at 29 % af lånerne var børn og unge, men kun 12 % af bindtallet var børne- og ungdomsbøger.

Hvis man bedømmer hele det læsemateriale, der kommer til hjemmene, som en bogenhed, så er skønsmæssigt rigeligt 90 % af denne det trykte ords totalmængde aviser og tidsskrifter. Hvor glædeligt høje biblioteks-

virksomhedens absolutte tal end viser sig at være, sammenlignet med tidligere udviklingstrin, så betjener bibliotekerne imidlertid på den anden side blot et lille mindretal af befolkningen. På grundlag af andre undersøgelser såvel som på det i denne undersøgelse fremkomne statistiske grundlag kan man antage, at dette mindretal samtidigt er den gruppe, der har købt største delen af de i boghandelen solgte bøger og læst størstedelen af de aviser, postvæsenet har omdelt. Hvis denne gruppe ydermere er den, der former anskuelserne og behersker kulturudviklingen i sin hjemstavnskommune, — hvor stort er da ikke bibliotekets ansvar?

Den anden del af det sociale undersøgelseskontors plan realiserede man ved at benytte interviewmetoden. Ved hjælp af 52 spørgsmål forsøgte man at måle læsningen og de i hjemmet forhåndenværende bøger, hvorfra læsematerialet er skaffet, læseinteressens orientering i retning af aviser og bøger, og blandt bøgernes mængde hver litteraturgruppe. Ved andre spørgsmål søgte man at få kendskab til de svarendes alder, uddannelse, køn, økonomiske forhold, deltagelse i organisationsarbejde o. s. v.

Det egentlige interviewarbejde udførtes af højskolens biblioteksskole, 30 elever klarede hver 6–7 interviewer efter først at have fået grundigt kendskab til undersøgelsens mål, indholdet af spørgsmålene og interviewtekniken. Interviewet og en del af undersøgelsesresultaternes analyse foregik som elevarbejde. De interviewede personer udnævntes på forhånd inden for tilfældigt valgte rammer, og det lykkedes biblioteks-eleverne at få fat på dem, således at »bortfaldet« blev minimalt lille. Ved at ordne interviewarbejdet sådan opnåede man adskillige fordele. Til rådighed for undersøgelsen stod en i arbejdet interesseret og i læseproblemer på i alt fald visse vigtige henseender vel bevandret gruppe interviewere. En nødvendig undersøgelsesteknisk rådgivning lod sig let organisere, interviewerne og analyseringen af deres resultater indgik direkte i biblioteksskolens undervisningsarbejde, eleverne på deres side fik med henblik på deres fremtidige arbejde en værdifuld erfaring i undersøgelsesarbejde, og yderligere betød en sådan ordning en betydelig økonomisk besparelse. En »flankestøtte« fik undersøgelsen også af den tilfældighed, at den fuldførtes samtidigt med, at man i landet afholdt en litteraturuge.

Helsingforsundersøgelsens resultater gemmer sig endnu for en stor del i spørgeblanketter og hulkort, men de viser, at de unge læser mere end de gamle, og efterhånden som antallet af skoleår stiger, tiltager interessen for bøgerne stærkt. For dem der tager aktivt del i organisationsvirksomhed forslår tiden bedre til læsning af bøger end for dem, der står uden for organisationsvirksomhed. Blandt de flittige avislæsere er der flere »bogorme« end bl. dem, der ikke interesserer sig for avislæsning.

Læseinteressens ujævne fordeling og »ophobning«, således at en forholdsvis lille del af befolkningen udgør den største del af nationens »læsekreds«, er måske læseundersøgelsens mest betydende og bl. a. set fra et oplysningspolitisk synspunkt utvivlsomt mest bemærkelsesværdige resultat.

Af Helsingforsboere havde 84 % i løbet af de sidste 12 måneder læst mindst én bog, 53 % seks el. flere bøger. 6 % var sådanne som havde læst, men ikke kunne opgive antallet. Hovedstadsindbyggernes læseinteresse er således nærmest stærkere end finnernes i almindelighed. Af

alle Helsingforsboere kunne 94 % nævne et eller andet udlånsbibliotek og dets beliggenhed.

Det ovenfor meddelte er nogle fordringsløse exempler på indledende arbejder forud for læseundersøgelserne. Hvor mange undersøgelser der end allerede nu findes færdige og offentliggjorte, så er det klart, at ingen af dem som sådanne formår at løse problemerne for vore købstad- og landsbybibliotekers særlige vanskeligheder. De omfattende almenundersøgelsers statistiske sammenligningstal er blot udtryk for store enhedsgruppers udviklingstendenser. Vi kan utvivlsomt drage nytte af et og andet deraf, men problemernes art ændrer sig efter tid og sted. I store købstæder må man drage omsorg for, hvordan man bedre kan øge udlånet i børneafdelingen, mens på den anden side bibliotekarer i et børnerigt landsbybibliotek i tankerne må beskæftige sig med, hvordan han midt i børnelarmen også skal skaffe nogenlunde læsero til de voksne. Et gammelt 1500-tals billede fra Holland fra Leydens universitetsbibliotek viser, hvad der bekymrede lederen af denne ærværdige institution: hvordan skulle man bevare bøgerne for tyve. Løsningen synes at være den at lænke bøgerne til hylden. I nutiden er bekymringen i Holland, Danmark eller Finland tværtimod den, hvordan få så mange gode bøger som muligt »slidt i folkets hænder«. I virkeligheden foranlediger netop problemernes store omskiftelighed og de forskellige former, der behøves for tilrettelæggelsen, at hvert bibliotek i virkeligheden behøver sin egen lokalundersøgelse. Et sådant arbejde udfører bibliotekarerne allerede ved f. ex. at registrere dagens udlån; der behøves blot en udvidelse af praxis og samtidigt at mulighederne er for hånden.

Hvorfor behøver vi undersøgelser? Man kan fremsætte mange motiveringer. En tungt vejende er den kendsgerning, at først undersøgelsesarbejdet frembyder en fast grund for fremsættelse af forudsigelser eller prognoser. Først når vi har en systematisk kundskab om virkeligheden, kan vi bedømme, hvilke mulige resultater det er godt at rette vore bestræbelser mod f. ex. i biblioteksarbejdet.

Lad os tænke os, vi bygger en kraftstation. Ved at anlægge dæmninger, foretage udgravninger, opsætte turbiner eller højspændingsledninger har arbejdets udøvere hele tiden en stærk tillid til en hypotese, der er fremsat på grundlag af en naturundersøgelse: Når vi anlægger, graver, opsætter sådan og sådan, vil vi en skønne dag se vandmasserne styrte festligt fra den og den højde, frembringende elektricitet i den og den mængde. En vis del af denne hypotese virkeliggøres, idet bibliotekaren ved at dreje på afbryderen tænder lyset for at hjælpe bibliotekets stilfærdige kunder i deres læsearbejde.

Forarbejdet med kraftstationen er langvarig og besværlig, men resultatet af et interessant og inspirerende undersøgelsesarbejde. På samme måde beror det fremgangsrige biblioteksarbejde væsentlig på hypoteser. Der behøves forsøg og undersøgelsesresultater for at øge kundernes antal. Enhver tjenestemands eller hvert styrelsesmedlems udnævnelse forudsætter kundskab og indebærer også fremtidsudsyn. Idet bibliotekaren foretager sit bogvalg, kommer han til at »spå«, hvilken bog der vil få læsere og hvordan

en bog vil virke på de og de læsere. Placeringen af en udlånsstation indebærer en hypotese. Den der planlægger en eventyraften må forudse, hvilke eventyr og hvilke fremstillingsmåder der vil kunne interessere og udvikle børnene den aften. Anbefaling af en bog indebærer forudseenhed og forudsætter kendskab både til bogen og mennesket gennem studium. At fremsætte rigtige hypoteser forudsætter altid en undersøgelse af de virkelige forhold. Biblioteket må virke midt iblandt den levende menneskeheds mange slags kræfter og modstande. Til at styre biblioteks»skibet« bedst kræves en »kaptajn«, som også har forskerens lidenskab, sandhedens passion, som kender sit hav og sit skib.

(Oversat fra finsk af bibliotekar Anna Nielsen, Odense).

ENGLISH SUMMARY

A Research into Reading Habits.

With Special Reference to the Finnish People.

Problems. Aims. Results.

As early as the middle of the 19th century psychologists and others began to take an interest in the study of people's reading habits; in the course of time scientific experiments were undertaken to throw light upon the reading interests and habits of the various classes of society. The large number of reports published in this century, especially in Great Britain and the USA., make interesting reading for educationalists, librarians, civil servants, and scientists.

The first one to attempt an approach to the subject in Finland was no less a person than the famous author *Zachris Topelius* who in the year 1852 published »The Reading Public in Finland« in which to support his views he made use of early statistical data. Since then both private enterprises, such as great publishing firms and leading newspapers, as well as municipal and State authorities have taken the matter in hand. The method has always been the same: a carefully prepared questionnaire has been presented to a certain number of individuals chosen within a certain group or class of society, both in the capital, in some provincial towns and in the rural districts. Later on, if possible, personal interviews were undertaken in order to amplify and complete the results.

It appears that in places where the public library is extensively used the sale of books, magazines, periodicals, and newspapers is correspondingly large. Like in practically all other countries the printed word is pre-eminently spread amongst the population in the form of daily papers and weekly or monthly periodicals. Yet Finland is by no means backward as regards the reading of BOOKS. According to the world statistics treating of libraries and their use, published by the UNESCO in 1950, Finland as regards borrowing of books from libraries takes a fine place as number five, after Great Britain, Denmark, Sweden, and the United States. Characteristically, more books are borrowed and bought at Helsinki than at any provincial town (– all, of course, estimated in proportion to the total number of local inhabitants –); again, the figures for the use of public libraries are higher in the provincial towns than in the rural districts. In those municipalities where a considerable amount of money is spent

on library activities the number of books used or borrowed is correspondingly higher than in the poorer parts of the country.

The most remarkable result of these researches into the reading propensities and reading habits of the Finnish people seems to be that a comparatively small percentage of the total population comprises at the same time both great readers of more ephemeral publications (newspapers, magazines, &c.) and ardent readers of »real« literature, classics, sciences, and so on.

The main importance of the researches here briefly outlined will be the invaluable aid they afford to those persons who are responsible for Public Education and the book purchases of our Public Libraries.

LANDSUDVALGET FOR INDSAMLING AF GAMLE FOTOGRAFIER

har holdt årsmøde i København, hvor man bl. a. vedtog at yde bistand til afholdelse af udstillinger af indsamlede gamle fotografier i København og i visse byer uden for København. Udvalgets formand, rigsbibliotekar Palle Birkelund, meddelte, at der på finanslovforslaget for det kommende finansår er optaget en bevilling, der bl. a. muliggør, at udvalget vil kunne intensivere sine bestræbelser for at fremme og koordinere det landsomfattende arbejde med indsamling af gamle fotografiske billeder af personer, lokaliteter, begivenheder o. s. v., der udgør et så vigtigt kildemateriale for lokal- og personalhistorikere og alle andre, der beskæftiger sig med vort lands kulturhistorie.

Landsudvalget vil bl. a. udgive vejledninger for museer, biblioteker, byarkiver og andre, der ønsker at tilvejebringe historiske billedsamlinger, ligesom man vil udgive en af magister Bjørn Ochsner udarbejdet fortegnelse over fotografer, der har virket her i Danmark i det 19. århundrede.

Landsudvalget, i hvilket historiske foreninger, museer, byarkiver, biblioteker og andre interesserede er repræsenteret, har nu bestået i 3 år og har allerede reddet mange værdifulde fotografisamlinger fra undergang, men i dødsboer, ved flytninger og ved mange andre lejligheder tilintetgøres der stadig værdifulde ældre og yngre fotografier og pladesamlinger; landsudvalget beder derfor offentligheden om støtte til sine bestræbelser og anmoder alle, der ønsker at skille sig af med gamle fotografier, om at henvende sig til de lokale museer, biblioteker eller arkiver eller til landsudvalget, hvis adresse er Det kgl. Bibliotek, København K., således at så mange gamle billeder som muligt kan reddes fra ødelæggelse og sikres til gavn for dansk kulturhistorisk forskning.

ET INTERESSANT FORSØG I SVERIGE

(Public-Relation-arbejde).

Bibliotekar for de svenske kasernebiblioteker *Bianca Bianchini* har med orlov fra sin tjeneste fået lov til at foretage et interessant forsøg, hvorom hun nedenfor beretter sålunde:

I amerikanske bibliotekstidskrifter har den interesserade kunnat läsa om, hur man vid många bibliotek i USA har särskilda tjänstemän, ja ibland hela avdelningar, med

uppgift att sköta bibliotekens s.k. public relations. Det har också diskuterats här hemma, huruvida inte de större kommunala biblioteken i likhet med vissa muséer borde ha studielektorer, med speciell uppgift att för allmänheten presentera och popularisera samlingarna. Hittills har denna diskussion varit uteslutande teoretisk. Intet stadsbibliotek har vågat sig på eller lyckats förmå de kommunala myndigheterna att satsa på en sådan tjänst.

Från och med i år har emellertid frågan lämnat diskussionsstadiet och — åtminstone tillfälligt — förts från ord till handling. Under år 1954 företas nämligen i Sundbyberg ett praktiskt försök med en public-relation tjänst. Från 1 januari 1954 har nämligen vid Sundbybergs stadsbibliotek anställts en bibliotekarie uteslutande för sådant arbete. Den nya tjänstemannen (eller snarere tjänstekvinnan, det är nämligen den som skriver detta som innehar befattningen) har fått titeln bokkonsulent och har tjänsterum och fastställda mottagningstider i stadsbiblioteket. Verksamheten, som är av experimentkaraktär och endast avsedd att pågå under ett år, finansieras dels av det 2 % avdraget dels av medel, som Sundbybergs stad beviljat.

Varför just Sundbyberg? Dels därför att staden lämpar sig väl för ett experiment av detta slag dels och kanske främst därför att biblioteksstyrelsens ordförande studieinstruktör Sven Öhrn inte bara själv är mycket intresserad av försöket utan också förmått att intressera de anslagsbeviljande myndigheterna för saken. 10.000 kr. har Sundbybergs stad anslagit till bokkonsulentverksamheten.

Sundbyberg, som vid årsskiftet hade 25.852 invånare är en livlig handels- och industristad, alltså inte någon s.k. sovstad till Stockholm. Stadsbiblioteket hade 31/12 1952 ett bokbestånd på 33.028 band och lånade under år 1952 ut 126.028 band, därav 38.184 band till barn- och ungdom. Utlåningen per invånare var under 1952 4,99 band. Biblioteket har filialer i Duvbo och Ursvik samt en barn- och ungdomsavdelning med lokal i folkskolan. Biblioteket är synnerligen aktivt, har skivsamling och radiogrammofon, bandinspelningsapparat samt förfogar över ett modernt och trevligt inrett studierum i anslutning till arbetsrummen.

Utgångsläget för en public-relation verksamhet är därför gott. Möjligen skulle man kunna tycka att, då allt är så väl beställt, någon ytterligare propagandaverksamhet ej skulle vara behövlig. Det torde väl dock med fog kunna diskuteras om något svenskt folkbibliotek har en sådan ställning i samhället, att inte ytterligare åtgärder är berättigade. De flesta svenska kommunala bibliotek ha c:a 20 % av kommunens invånare inskrivna som låntagare. Ibland är procentsiffran något högre ibland t.o.m. lägre. Detta är väl dock en väl smal basis för institutioner, som vänder sig till kommunernas hela befolkning med undantag för spädbarnen. Bokkonsulenten i Sundbyberg skall därför främst koncentrera sitt intresse på den stora grupp av medborgare, som av olika anledningar ej funnit vägen till biblioteket och söka finna ut vilka dessa anledningar är. Måhända bor vederbörande för långt bort från biblioteket eller passar bibliotekets tider för öppethållande inte med arbetstiderna. Kanske känner många helt enkelt inte till att det finns ett bibliotek i staden. Somliga drar sig kanske för att ge sig in i en så förment högtidlig institution, som ett bibliotek kan förefalla att vara för den oinvigde. Förmodligen finns det många, som helt enkelt aldrig reflekterat över, att det existerar litteratur, som anknyter till deras speciella intressen. Ansträngningar kommer att göras för att få till stånd en sociologisk undersökning, som går parallelt med kontaktverksamheten.

Bokkonsulenten skall dock inte uteslutande arbeta för att göra biblioteket ytterligare känt och utnyttjat. Verksamheten skall läggas upp så, att det blir en upplysnings-

tjänst om böker och läsning överhuvud som ger impulser inte endast till lån av böcker utan också till köp av böcker. Ett nära samarbete har därför inletts med förlag och bokhandel. Sundbyberg har endast en bokhandel. Dess innehavara har emellertid förklarat sig mycket intresserad av försöket och lovat att på allt sätt deltaga i och stödja experimentverksamheten. Det är för tidigt att ännu meddela några detaljer om vilka planer, som gjorts upp för det kommande året, som är avsett att bli ett bokens år i Sundbyberg.

Det er et morsomt eksperiment, Sundbyberg og Biancha Bianchini har påtaget sig. Herom udtaler bibliotekar Axela Ørvig, Kbh.'s Kommunebibliotekers særafdeling, sig således:

Den ene side af sagen, den sociologiske undersøgelse, har vi i Danmark et sidestykke til i det arbejde, UDVALGET FOR BEDRE BIBLIOTEKSBENYTTELSE foretager, ganske vist ikke indskrænket til en undersøgelse af, hvorfor vi ikke har 100 % af de lånere, vi med rimelighed måtte kunne regne med, men en undersøgelse af alle kontaktmuligheder og deres respektive effektivitet. Men noget kan også udføres i mindre format, i al stilfærdighed. Et bibliotek er således i færd med en undersøgelse af den enkelte låners læsevaner for at benytte eventuelle linjer heri i det fremtidige arbejde.

Samarbejdet med forskellige andre institutioner: skoler, hospitaler, andre oplysningsinstitutioner, med FORSVARETS VELFÆRDSTJENESTE for garnisonsbyernes vedkommende, altsammen med det hovedformål at gøre den størst mulige del af befolkningen biblioteksvant, er i stadig vækst, men kan udbygges langt bedre end det idag er tilfældet, hvilket alle parter er klare over, selv om det koster penge.

Det er rigtigt samtidigt med boglånet at stimulere bogkøbet. Et frugtbart samarbejde forlag og bibliotek imellem er en ønskedrøm.

En public-relation-bibliotekars funktioner samlet i een person har vi mig bekendt ikke noget sidestykke til indenfor dansk biblioteksvæsen. Ved Københavns Kommunebiblioteker er disse funktioner i hvert fald delt på tre hænder: Sekretariatet, studiekredsbibliotekaren og afdelingen for særopgaver. Noget tilsvarende er vist tilfældet ved de større biblioteker landet over.

Det glædelige ved forsøget i Sundbyberg er den kendsgerning, at man har formået myndighederne til at bevilge penge til et formål, der, om det falder heldigt ud, betyder endnu større bevillinger til biblioteksarbejdet for at kunne imødekomme behovet hos den forøgede lånerskare.

De lovede beretninger om eksperimentets forløb må vi imødese med stor interesse.

EN TYSK BOGBUS

I lighed med München og Mannheim har nu også Augsburg fået udbygget en bogbilsbetjening af byens yderdistrikter, der som udprægede arbejderdistrikter rummer et stort publikum for biblioteket. Hovedbiblioteket i den nu 190.000 indb. store by, der i 1920 blev betegnet som forbilledligt, har ganske sprængt sine rammer og må aflastes på denne måde. Man er nået til den opfattelse, at en bogbilsbetjening er langt lettere og billigere at gennemføre, ikke mindst i en boligfattig tid. Den giver også en bedre udnyttelse af bogbestanden. Befolkningen i disse dele af byen, der længe har klaget over dårlig biblioteksservice, er fuldt tilfredse med denne ordning.

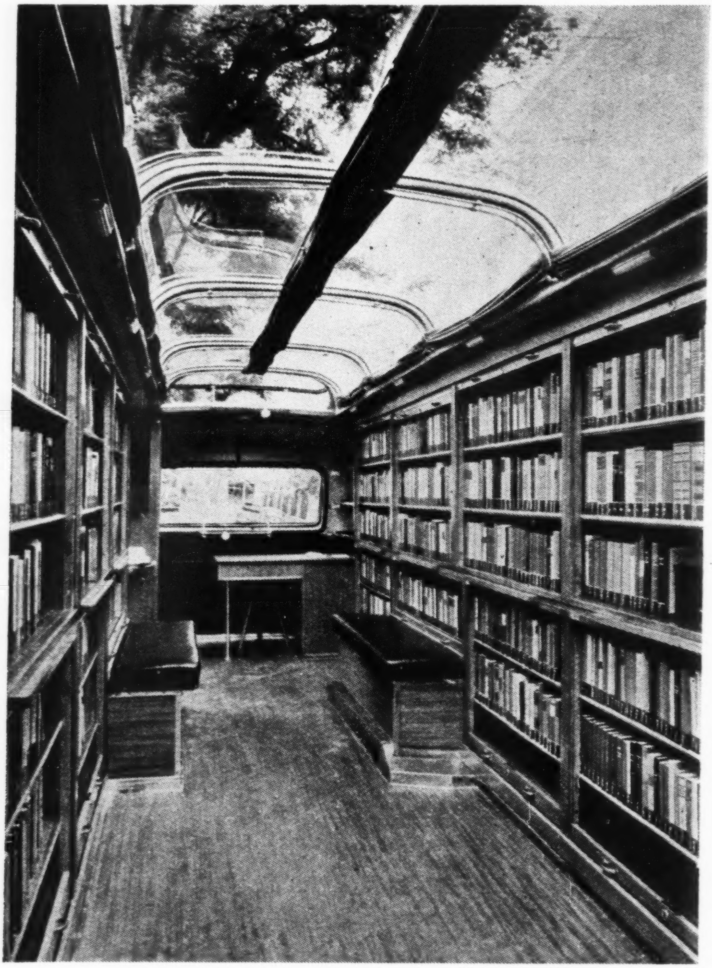

Bogbus, der betjener Augsburgs yderdistrikter

Omnibussen har en længde af 9.65 m og en bredde på 2.50 m. »Loftshøjden« er 2.20 m. Når man træder ind i bussen, undrer man sig over, hvor lyst der er. Det skyldes en sekurit-glaskuppel, der strækker sig over hele midten af bil'ens tag i længderetningen. Om aftenen oplyses bussens indre af 12 belysningslegemer. I bilen findes også vaskekumme. Et elektrisk ventilationsanlæg sørger for udluftningen. Om vinteren opvarmes bilen ved et indbygget oliefyr. Foreløbig kan man kun besøge de enkelte udlånssteder engang hver 14. dag, og lånetiden er 14 dage. Efter kommunens beslutning er

udlånet og indmeldelsen gratis. Man startede med en bogbestand på 1.500 bd., fordelt med 50% på skønlitteratur, 30% på ungdomsbøger og 20% på faglitteratur. Udlånet sker fra åben hylde med assistance fra bibliotekaren, om det ønskes. Der kan være 15-20 lånere i bilen ad gangen. (Bücherei u. Bildung, Dez. 1953).

McCARTHY OG DE AMERIKANSKE INFORMATIONS-BIBLIOTEKER I UDLANDET

I »Library Journal«s første nr. i årgang 1954 findes en artikel af bibliotekar Salvatore D. Nerboso, for tiden knyttet til New York Times Washington Bureau, hvori der gives en meget interessant og i sin udformning meget skarp redegørelse for den mærkelige bogudrensningspolitik i de amerikanske informationsbiblioteker. Artiklens forfatter betragter i øjeblikket 1. halvleg som endt — uafgjort — »en historie, der ville være komisk, hvis ikke de følger, den har haft, havde været så alvorlige.«

Kampagnen mod bøgerne i informationsbibliotekerne begyndte i februar 1953, da forfatteren Howard Fast var til forhør i McCarthys undersøgelseskomité. Under dette forhør blev man opmærksom på et direktiv af 3. februar 1953 for disse biblioteker, og McCarthy tog straks affære. Han fandt frem til, at »The Committee on Books Abroad« havde indstillet, at »et forfatterskab ikke skulle være afgørende for, om en enkelt bog deraf var tilgængelig i USIS-bibliotekerne i udlandet.« I artiklen gengives nu denne instruks, hvoraf det bl. a. fremgår, at »det enkelte værks indhold, ikke hele forfatterskabet, skal være det afgørende kriterium for indlemmelsen.« Man understreger i det hele taget, at det gælder om at få det bedst mulige materiale til disse bibliotekers særlige opgave. Denne instruks af 3. februar blev imidlertid med sin forholdsvis moderate holdning over for de mere problematiske forfattere på kongreskomiteens direkte foranledning annulleret og erstattet af en ny af 19. februar. Det fastslås heri, at intet som helst materiale af omstridte forfattere, kommunister »et cetera« må benyttes i et informationsbibliotek. Denne kursændring åbnede — for at bruge artiklens udtryk — »en Pandoras æske af forvirring«, idet det forlangtes af den enkelte bibliotekar på en oversøisk post at kunne fortolke navnlig det famøse »et cetera«. Indtil 8. juli samme år udsendtes 10 yderligere direktiver, der imidlertid var fortrolige og ikke har kunnet offentliggøres. Men nogle kendsgerninger er dog kommet for dagen. I marts blev det således understreget, at bøger, skrevet af kommunister, ikke måtte findes i disse biblioteker, og »at forfattere, der følger den kommunistiske linie eller tilhører frontorganisationer, må betragtes som værende kommunister«. Bibliotekarerne fik ordre til at gennemse periodiske skrifter og fjerne enkelte numre, hvori der fandtes uønsket stof. Også forfattere, der havde nægtet at udtale sig overfor McCarthy-komitéen, måtte ifølge en instruks fra maj 1953 fjernes. Det blev dog udtrykkeligt understreget af State Department, at bøgerne skulle magasineres, ikke brændes. Intet under, at der opstod den vildeste forvirring, når sådanne direktiver skulle efterkommes. Hvordan skulle dog en amerikansk bibliotekar i Indien kunne følge det sidstnævnte direktiv?

En ny fase indtrådte imidlertid, da præsident Eisenhower 14. juni holdt sin tale på Dartmouth College, hvor han gik mod »bogbrænderne«: »Vær ikke bange for at gå ind i biblioteket og læse en hvilken som helst bog, sålænge den ikke støder an mod vore begreber om velanstændighed. Det er den eneste form for censur«. Mr.

Dulles kunne næste dag oplyse, at 11 bøger var blevet brændt som følge af de udstedte direktiver. Imidlertid trak præsidenten i land på næste pressekonference 17. juni, hvor han bl. a. udtalte, at talen absolut ikke var rettet mod McCarthy — som alle havde ment — og at det ville være tåbeligt at bruge regeringsmidler til at udbrede kommunismen o. s. v. På et direkte spørgsmål om, hvorvidt bøger af Marx og Lenin skulle fjernes fra bibliotekerne, svarede han tvetydigt. McCarthy kunne derfor efter pressekonferencen give udtryk for tilfredshed med, at Dartmouth-talen åbenbart var blevet misforstået af nogle journalister.

Overfor præsidentens uklare holdning og State Departments forvirring og tilbagetog stod 25. juni det af ALA 25. juni udsendte manifest »Freedom to read« (se B.V. 1953, s. 259). Om informationsbibliotekerne udtaltes det supplerende hertil, at disse biblioteker »ikke tilhører en kongreskomité eller State Department, men hele det amerikanske folk«. Præsidenten er samtidig atter inde på linien i Dartmouth-talen i et brev til ALA 24. juni, hvori han udtrykker en beklagelse over de mennesker, »der ville forsvare friheden ved at nægte frihedens venner at studere kommunismen i dens helhed.« Han erklærer, at »Amerikas biblioteker er og altid vil vedblive at være hjemsted for de mennesker, der ønsker fri orientering om spørgsmålene.« Det kunne samtidig oplyses, at der nu var fjernet 400 bøger og 18 hele forfatterskaber fra bibliotekerne som følge af direktiverne fra februar til juni. En vis tendens til en ny kurs spores dog, idet State Department i slutningen af juni understreger, at bogens indhold, ikke dens forfatter, må være det afgørende kriterium. Bøger, der herefter må siges at være egnede, må stilles frem på hylderne igen. 8. juli kom en udførlig redegørelse for bogvalgspolitiken i disse biblioteker, »der ikke er almindelige referencebiblioteker, men tjener en bestemt opgave.« Det er en tydelig tilbagevenden til principperne fra 3. februar, idet man accepterer den objektive kritik af amerikanske forhold og bestemt tager afstand fra bogbrændingen. McCarthy fandt redegørelsen »komplet latterlig«, senator Mundt syntes, den var »yderst tåbelig«, men direktiverne blev dog ikke ændret igen af den grund. New York Times har dog kunnet konstatere, at de amerikanske biblioteker i Tyskland ikke havde sat f. eks. Duranty tilbage på hylden igen. »Ikke længere på linie med vor udenrigspolitik«, udtalte man.

Artiklen beklager sluttelig det prestigetab, det har været for USA, at disse ting har været omtalt i udenlandske blade. Det er »et klassisk eksempel på et skræmt bureaukrati, dårlig politisk planlægning og administration på må og få«.

BIBLIOTEKSLITTERATUR

Joerden, Rudolf. Tun und Denken. Hamburg. E. Stichnote. 1952. 235 s. ca. 17.00 d. kr.

Af de seksten afhandlinger, artikler og foredrag, som den forende vesttyske Hamburgerbibliotekar og socialpædagog har offentliggjort under ovennævnte titel, handler de syv om folkeligt biblioteksvæsen (dog kun 87 sider), mens resten handler om folkehøjskolens, folkeskolens og folkeopdragelsens problemer, idet dog flere spiller stærkt ind på det litterære gebet og viser forfatteren som en meget belæst og selvstændig skribent. De biblioteksmæssige arbejder viser ham som en med vor tids angelsaksiske og skandinaviske metoder og synspunkter fuldt fortrolig og forstående bibliotekspolitiker, der ikke er bange for at forkaste gældende hjemlig praksis. Man ville gerne citere — men læs selv bogen, den er skrevet på et smukt moderne tysk,

behageligt frit for det ikke usædvanlige filosofiske ordgyderi, som kendetegner mange tyske biblioteksskribenter både vest og øst for tæppet. R. L. H.

Paunel, Eugen. Benutzungsführer. Lpz. Harrassowitz. 1953. 29 s. 1.20 DM. (Oeffentliche wissenschaftliche Bibliothek (vormals Staatsbibliothek) zu Berlin).

I det foreliggende reglement for benyttelsen af det gamle preussiske Staatsbibliothek i Berlin gives indledningsvis forskellige interessante oplysninger: Biblioteket har i den bogbestand, der er til disposition, 1.249.881 bd., hvortil kommer 633.752 bd. under bearbejdning (efter krigsskaderne). Den under krigen til Vesttyskland evakuerede bogbestand på c. 1.700.000 bd. forvaltes af »Die westdeutsche Bibliothek i Marburg« og kan eventuelt rekvireres til Berlin. Katalogerne eksisterer stort set endnu.

Berlinerbiblioteket »tjener en dobbelt opgave«: nemlig som centralt videnskabeligt bibliotek for den tyske demokratiske republik at tjene *forskning* og lære såvel som *udbredelsen* af videnskabelige resultater. Biblioteket modtager siden 1946–47 et eksemplar af alt tysk tryk fra forlæggerne i den tyske demokratiske republik og desuden fra de fleste forlæggere i forbundsrepubliken. Udenlandsk litteratur erhverves ved køb eller udveksling med biblioteker og videnskabelige institutioner rundt om i verden, i særdeleshed i Sovjetunionen.

Benyttelsen er ikke gratis. Der betales 0.50 DM. for et dagkort, 1 DM. for et ugekort, 2 DM. for et månedskort, 5 DM. for et halvårskort og 10 DM. for et årskort. — Visse studerende har ret til hjemlån af den nyere bogbestand. R. L. H.

Taube, Gurli. Svensk festskriftsbibliografi åren 1891–1925. Uppsala. 1954. 168 s. 15 sv. kr. (Svenska bibliotekariesamfundets skriftserie. II).

Mærkeligt nok har man ikke tidligere udarbejdet en bibliografi over bidragene i de i et enkelt land offentliggjorte »festskrifter«. Derimod foreligger der enkelte arbejder over enkelte emner, der er behandlet i festskrifter i forskellige lande, som f. ex. en bibliografi over indholdet i jødiske festskrifter. — I det foreliggende smukke arbejde har den kendte bibliograf, bibliotekar ved Uppsala universitetsbibliotek, friherrinnan Gurli Taube registreret indholdet af — såvidt muligt — alle svenske festskrifter der indeholder bidrag af mindst 3 forfattere, indtil år 1925. Det er naturligvis bidrag af overordentlig speciel natur, men måske netop derfor er det af særlig værdi at fremdrage disse bidrag af den glemsel, der ellers var dem sikker. Bibliografien omfatter dels en alfabetisk ordnet fortegnelse efter festskrifternes modtager, hvor indholdet af hvert festskrift analyseres, dels en fortegnelse ordnet efter emner, og endelig et forfatterregister. Man finder naturligvis en række danske bidragydere; blandt biblioteksfolk således Ellen Jørgensen, H. O. Lange, Sofus Larsen, Victor Madsen, Lauritz Nielsen, Rich. Paulli og Carl S. Petersen. — Et tilsvarende arbejde for Danmarks vedkommende ville være velkomment. R. L. H.

Weiss-Reyscher, E. Die Musikbücherei. Einrichtung und Aufgaben. Anweisung zu Titelaufnahmen. Hamburg. Eberhard Stichnote. 1953. 61 s. 7.60 da. kr.

Forf., der er bibliotekar i Berlin-Dahlem, har i 1930erne holdt forelæsninger om musikbiblioteker på Berlins musikskole; disse forelæsninger blev senere udgivet, og derefter knyttede forf. nogle anvisninger med hensyn til titelkatalogisering af noder dertil. Dette materiale er nu kommet i en samlet udgave, og det er en overordentlig interessant lille bog, måske ikke så meget det af den, der handler om selve musikbiblioteket og dets indretning, men til gengæld så meget mere afsnittet om katalogisering

af musikalier, hvor forf. helt og fuldt går ind for at benytte en ensartet tysk transkription af alle de mangfoldige musiktekniske udtryk, samt af titler o. s. v., hvor dette med fordel kan gøres. Det er praktisk talt helt de samme synspunkter, som vi i Københavns kommunebiblioteker lægger til grund for en omkatalogisering af vor musiksamling, selvom den tyske udformning af katalogkortene er meget forskellig fra vores. Vi håber, at det arbejde, der gøres hos os nu, vil kunne komme andre biblioteker til gode, og jeg vil derfor foreslå, at man læser denne lille tyske fremstilling som en fortrinlig introduktion til forståelse af nye synspunkter for musikkatalogisering, men at man benytter de københavnske erfaringer, hvis man ønsker at anvende en sådan katalogiseringsform. Kj.H.-L.

ENGLISH SUMMARY

Library Conditions in Eastern Germany.

(Bogens Verden 1954, s. 128-131).

Two leading library periodicals are published in the German Democratic Republic. Of these, Der Bibliothekar (The Librarian) mainly deals with problems connected with public libraries; the following information and views are based upon articles occurring in the year *1953* of this library journal.

While for instance in Poland a remarkable post-war development of public libraries has taken place, to a considerable extent on the model of Anglo-American public libraries and their methods, no such activity has characterized the cultural development of the German Democratic Republic after 1945. There are lots of articles in »Der Bibliothekar« in which the Soviet library system is lauded to the skies but any practical influence on library activities in the German Democratic Republic is scarcely discernible.

Not only have the traditional German bibliothecal methods with closed access shelves and Librarians' Records of the borrowers' reading and reactions to the books read been meticulously preserved but the use of the latter has even been greatly enhanced. The borrowers still have to pay both an entrance fee and a yearly subscription. So far, no Library Act exists. The working hours of the staff are long, salaries paltry, and increments of pay seemingly unknown.

The chief librarian is held responsible for a »political« purge of his collections and no books tending to promote such attitudes as pessimism, defeatism, pacifism, and cosmopolitanism (– just to mention a few »isms« –) are permitted.

The German Democratic Republic is at present a nation in the process of construction passing through a period of transition.

It is to be hoped that much will change for the better in the time to come.

FRA BIBLIOTEKSARBEJDET

NYE KATALOGER OG BIBLIOTEKSSKRIFTER

Accessionskatalogen 1947–49 (bd. 1–2, 757 s.) er nu udkommet (se BV. 1953, s. 379). Som bd. 3 kommer registret dertil om kort tid. Senere udkommer katalogen over årgangen 1950–52, hvorefter hullet er dækket mellem den gamle udgivelsesforms sidste år og den nye accessionskatalog, hvis to første hefter af 1953 er udkommet i år.

Overcentralkatalogen for 1953 er nu udsendt af Statsbiblioteket i Århus.

Et udvalg af tyske bøger. Dr. *Hans Hugelmann*, Nürnberg-Erlenstegen, der er kendt som forf. til den udmærket instruktive bog »Die Volksbücherei« (anm. BV. 1953, s. 98), har efter opfordring udarbejdet en liste over nye tyske bøger, inddelt i tre afsnit: Bøger 1945–51, bøger 1952–53 og nye udgaver 1945–53. Listen er udsendt i duplikeret form af Det bibliografiske Kontor. Gode noter findes til alle bøgerne. Listen vil være en nyttig hjælp til indkøb af nyere tysk litteratur.

Odense tekniske Bibliotek har påbegyndt udsendelse af en duplikeret tilvækstliste. Den agtes udsendt 3–4 gange om året. 1. hft. af 1954 foreligger nu, og biblioteket beder eventuelle interesserede biblioteker, der måtte ønske listen tilsendt regelmæssigt, om at give besked derom inden 1. juli. Tilvæksten vil dog også fremtidig blive optaget i Odense centralbiblioteks årlige tilvækstkatalog.

ANDRE MEDDELELSER

Gørding bibliotek, der i mange år har haft til huse i en ejendom midt i stationsbyen, flyttede d. 5. april til nye lokaler på centralskolen, hvor man samtidig kunne åbne et nyt skolebibliotek. De smukke lokaler blev indviet ved en lille festlighed, hvor bibliotekets formand, mejeribestyrer *Jacobsen*, der utrætteligt har arbejdet for bedre lokaleforhold for biblioteket, overbibliotekar *Ingrid Vig Jensen*, Esbjerg og forskellige andre indbudte havde ordet. Biblioteksdirektør *Robert L. Hansen* overbragte biblioteks-tilsynets lykønskning.

I *Hobro* vedtog byrådet 13. april at lade »Arbejderbo« bygge det nye centralbibliotek på en trekantgrund ved markedspladsen. Biblioteksbygningen kan her opføres i forbindelse med et boligkompleks. Kommunens andel vil blive 56.000 kr., grundens pris. »Arbejderbo« vil opføre bygningen for 370.000 kr. uden kommunal investering, men således at kommunen til sin tid betaler den leje, opførelsessummen vil nødvendiggøre.

Kalundborg centralbibliotek vil inden længe kunne indrette et Sigrid Undset mindeværelse. Midlerne hertil er skaffet tilveje ved en gave fra en tidligere Kalundborglærerinde, fru *Julie Frederiksen*, Rungsted, og der foreligger fuldmagt fra Sigrid Undsets søn til at disponere over ting fra hjemmet i Lillehammer, der måtte være egnede for mindeværelset.

Maribo stiftsbibliotek har i sine lokaler fået en mindevæg for Kaj Munk. Her er over en montre med førsteudgaver af digterpræstens værker og breve fra hans hånd ophængt et maleri af Kaj Munk, udført af maleren S. Danneskjold-Samsø i 1946. Midlerne til denne mindevæg er fremskaffet ved en lokal indsamling, og fru Lise Munk samt Kaj Munk-fondens ledelse har godkendt udformningen.

I *Viby* ved Århus har man fået godkendt planerne til et ny bibliotek i Stenkildeparken. Der opføres et kompleks til 1,3 mill. kr., indeholdende seks beboelseslejligheder, sygekasse og andre kontorer, lægekonsultation, og her vil biblioteket få udmærkede publikumslokaler, ikke alene læsesal og udlån, men også studiekredslokaler og foredragssal.

NOTITSER

Fra Det kgl. Bibliotek. I anledning af udgivelsen af årsskriftet »Fund og Forskning i Det kgl. Biblioteks samlinger« havde biblioteket i april arrangeret en større udstilling af bøger, tidsskrifter, håndskrifter, silhouetter, bogbind m. m., som omtales i årsskriftets artikler samt af forskelligt andet materiale, der har tilknytning hertil.

Statsskolernes biblioteker bliver bedre. Bibliotekerne på landets statsskoler har i de senere år måttet lide under meget små bevillinger, ikke nær svarende til prisniveauet. Statsskolernes rektorforening, hvis formand er rektor *Sikjær*, Vestre Borgerdydsskole, har nu ført forhandlinger med Undervisningsministeriet og Finansministeriet, der er resulteret i et forslag om en eengangsbevilling på 225.000 kr., fordelt med 75.000 kr. årlig de tre kommende år. Gymnasieskolernes lærerforening har iøvrigt i de sidste år været i gang med udarbejdelsen af en mønsterkatalog for gymnasiebibliotekerne, bl. a. med assistance fra bibliotekstilsynet ved biblioteksskonsulent *Sven Plovgaard.* Denne katalog er nu færdigt udarbejdet og vil kunne danne grundlag for en tiltrængt supplering af de højere skolers bogsamlinger.

De svenske landsbibliotekarer. I tilknytning til omtalen af de svenske landsbiblioteker i *Västerås* og *Växsjö* i B.V. 1954, s. 82 kan nu meddeles, at stillingen som leder af stifts- og landsbiblioteket i Västerås er blevet besat med første amanuensis ved Det kgl. bibliotek i Stockholm fil. lic. Helga Lindsten. Skolöverstyrelsen (bibliotekskonsulenterne) havde indstillet centralbibliotekaren i Borås, fil. kand. Gösta Östling.

Stillingen som landsbibliotekar i Växsjö er blevet besat med stadsbibliotekaren i Huskvarna, fil. lic. Eric Eilert.

Universitetsbiblioteket i Helsingfors. Professor Lauri O. Th. Tudeer fyldte 28. februar 70 år og har derefter afgivet sin stilling som overbibliotekar ved Helsingfors universitetsbibliotek. To af bibliotekets bibliotekarer er konstitueret som ledere - den ene med den særlige opgave at varetage alt, hvad der står i forbindelse med de nær forestående flytninger til nybygninger af en del af bogbestanden - indtil stillingen som overbibliotekar kan besættes på ordinær vis.

Hollandske bibliotekarer i Danmark. Ligesom i fjor vil et antal hollandske bibliotekarer aflægge et besøg i Danmark dels for at studere forskellige kulturelle arbejder af almindelig art og dels for at sætte sig ind i dansk biblioteksvæsen. Besøget organiseres igen af Det danske Selskab, og bibliotekarerne rejser under ledelse af fru Kirchheiner-Galatius. Det vil finde sted fra 5.–15. maj og vil efter besøg i Bibliotekstilsynet og Bibliografisk Kontor omfatte bibliotekerne i København, Frederiksberg, Århus og Vejle, fra hvilken sidste by der aflægges besøg med forskellige formål i midtjylland.

Artikel om danske folkebiblioteker i det svejtsiske lærerblad. Det svejtsiske lærerblad »Schweizerische Lehrerzeitung« har udsendt et særnummer (Leben und Arbeit in Dänemark), der er viet Danmark. Foruden en stor oversigtsartikel om Danmark i almindelighed af lederen af Det danske Institut i Schweiz, *Hans Joak. Schultz*, og en artikel om København af *Hans Bauer-Andersen*, Basel, indeholder nummeret en artikel af biblioteksdirektør *Robert L. Hansen* om de danske folkebiblioteker. Artiklen, der er på tysk, vil blive trykt op, så den kan bruges som orientering for udenlandske biblioteksfolk på besøg i Danmark og som foretrækker en sådan orientering på tysk.

Kamp mod termiter i biblioteker. Den italienske stat har bevilget 750 mill. lire til kampen mod termiter i italienske biblioteker. Det er særligt på Sicilien, Sardinien, Calabrien, Campagnen, i landskaberne Lazio (oldtidens Latium), Umbrien og Toscana,

disse insekter volder større fortræd i bibliotekerne. De insektdræbende midler gør ingen skade mod bøger eller mennesker. (Libri).

McCarthy medlem af Kongresbibliotekets bestyrelse. Senator Joseph R. McCarthy er udnævnt til medlem af senatets og repræsentanternes hus' fælleskomité for Kongresbiblioteket. (Libri).

Det østrigske biblioteksblad »Buch und Bücherei«, der begyndte at udkomme i januar 1950, har skiftet navn og udkommer nu under titlen: »*Neue Volksbildung*« og skal være organ for det samlede østrigske folkeoplysningsarbejde.

Tysk lov om skrifter, der er skadelige for ungdommen. Forbundsdagen i Bonn har under 9. juni vedtaget en lov om skrifter, der skønnes skadelige for ungdommen. Ifølge denne skal der udfærdiges en liste over sådanne skrifter, fortrinsvis dem, der forherliger forbrydelser, krig og racehad. Der tilføjes dog, at et skrift ikke kan opføres på listen *alene* på grund af dets politiske, sociale, religiøse eller anskuelsesmæssige indhold, ej heller hvis det tjener kunsten eller videnskaben, forskningen eller oplæringen. Afbildninger stilles lige med bøger. Et skrift, der er opført på denne liste, må ikke forhandles eller gøres tilgængeligt for unge under 18 år. Der oprettes samtidig et »Bundesprüfstelle«, der skal træffe afgørelse om, hvilke skrifter der bør opføres på listen. Heri er foruden forbundsministeriet kunsten, litteraturen, boghandlere og forlæggere, ungdomsopdragere og lærere samt kirken repræsenteret. Det har det vakt stor protest i tyske bibliotekarkredse, at bibliotekerne ikke er repræsenteret i dette udvalg, så meget mere som den kendte redaktør af »Bücherei und Bildung« Hans Harald Breddin, Reutlingen, havde siddet i den kommission, der forberedte loven.

PERSONALIA

Erh. Bremerstent fylder 60. Overbibliotekar Erh. Bremerstent, Helsingør, kunne 16. april fejre 60 års fødselsdag. Alle faguddannede bibliotekarer vil utvivlsomt med navnet Bremerstent først og fremmest tænke på ham i hans egenskab af formand for Bibliotekarforeningen 1937–49, i hvilket tidsrum han førte en lang række forhandlinger med købstadkommunerne om lønforholdene. Når bibliotekarstanden i dag har lønvedtægter, der ihvertfald sikrer en aflønning på linie med folkeskolens lønrammer, har Bremerstent en meget betydelig del af æren herfor. Han er for dette arbejde udnævnt til æresmedlem af Danmarks Biblioteksforening, og han følger stadig med usvækket interesse udviklingen på lønområdet. Men også som en folkebibliotekar i ordets bedste forstand er han kendt landet over, thi mon man går nogen kollega for nær ved at fremhæve ham som den mest alsidigt læsende bibliotekar inden for folkebibliotekerne. Hans bogkundskab er overordentlig vidtspændende, ja, han synes ganske simpelt at kunne lide at læse om alt. I sine radiotips søndag formiddag kan han nu delagtiggøre vide kredse i denne sin læseglæde. I 30 år har han ledet Helsingør centralbibliotek, hvis trange lokaler man under ham snart at få ombyttet med en moderne biblioteksbygning.

Lærer A. Munch, Maaløv, fratræder. Lærer A. Munch, der i 33 år har ledet Maaløv bibliotek, trak sig 1. april tilbage fra dette hverv, men fortsætter dog indtil videre med at stille sin viden og arbejdskraft til rådighed for kommunens biblioteksvæsen.

Han vil være kendt i biblioteksskredse som initiativtageren til oprettelsen af et centralbibliotek for Københavns amtsrådskreds og i konsekvens heraf til dannelsen af amtsbiblioteksforeningen for området, hvis formand han var 1927–45, ligesom han var medstifter af skolebiblioteksforeningen. Som medlem af Danmarks biblioteksforenings hovedstyrelse sad han 1941–46 i biblioteksrådet. Stilfærdig og beskeden i al sin færd har han udført dette arbejde, såvel som sit skolearbejde og senere den ligeså påskønnede virksomhed som praktiklærer på Jonstrup seminarium. Det har for lærer Munch været så ganske naturligt, at skolen må fortsætte og have sammenhæng med biblioteket, og han skabte på et tidligt tidspunkt i sin skole et sognebibliotek, der er blevet et mønster for denne bibliotekstype. Sine erfaringer fra biblioteksarbejdet har han skildret i en væsentlig artikel herom i BV. 1941 (s. 99–106). Ud fra det hjemlige kulturelle behov har han uden tanke på personlig placering set nødvendigheden af den videre organisation af biblioteksarbejdet i området og kunnet overbevise rette vedkommende derom.

R. af D. Afdelingsbibliotekar Svend Thomsen, Københavns Kommunebiblioteker, er blevet udnævnt til ridder af Dannebrog.

ANSÆTTELSER

Det kgl. Bibliotek og Universitetsbiblioteket. Bibliotekaraspirant, cand. mag. og theol. Jørgen Laursen Vig er ansat som bibliotekar af 2. grad fra 1. april 1954 at regne.

Danmarks tekniske Bibliotek. Civilingeniør Aage Eivind Andersen er ansat som bibliotekar af 2. grad fra 1. april 1954 at regne.

Ballerup-Maaløv kommunebibliotek har antaget bibliotekar Aase Ege, tidl. Aalborg, som assisterende bibliotekar.

Esbjerg kommunes børnebiblioteker har fra 1. april antaget bibliotekar, fru Anna Mikkelsen.

Frederiksberg kommunebiblioteker. Vicestadsbibliotekar L. Købke-Rimmer, der fra 1. november 1950 har haft tjenestefrihed fra sin stilling ved Frederiksberg kommunebiblioteker, er fra 1. april 1954 genindtrådt i sin stilling. – Bibliotekar Ove Nielsen er fra 1. april ansat som honorarlønnet bibliotekar sammesteds.

Hvidovre. Overbibliotekar, fru Eva Raae Schultz er af Hvidovre kommune udnævnt til stadsbibliotekar. Hun bliver dermed den første kvindelige bibliotekar med denne titel.

Varde. Som bibliotekar for Varde bibliotek er ansat vicebibliotekar i Horsens Ole Rand Jørgensen. Den hidtidige og mangeårige bibliotekar i Varde fru Marie Johnsen forbliver ved biblioteket som medhjælper med nedsat arbejdstid.

RETTELSE. Redaktionen er fra Århus kommunes biblioteker blevet gjort opmærksom på, at meddelelsen s. 137 om Vejlby-Riskov er forkert. Det omtalte beløb på 5 øre pr. indbygger var bevilget til Skole- og børnebiblioteket for Århus amt m. v., og *ikke* til Århus kommunes biblioteker. Det kan tilføjes, at også Århus amt og Randers amt har bevilget 5 øre pr. indbygger til samme institution. Da Århus kommune allerede har givet oplandets børn adgang til at låne i Århus kommunes børnebiblioteker, vil der fra 1. april i år være en børnebiblioteksordning, der fuldt dækker centralbiblioteksområdet.

LITTERATUREN

ANMELDELSER

Anmeldere i dette nr.: Bibliotekarerne Sigurd Bjeld, Silkeborg (S.Bj.), Johs. Blauenfeldt, Kbhvn. (J.B.), Kjeld Elkjær, Århus (K.E.), Kjeld Hasselbalch-Larsen, Kbhvn. (Kj.H.-L.), fru Elna Iversen, Tekn. Inst. (E.I.), J. Prytz Johansen, Univ. bibl. 2 (Pr.J.), Chr. Stub Jørgensen, Statsbibl. i Århus (C.S.J.), Niels Kaae, Kbhvn. (N.K.), Anna Elisabeth Kjølseth, Randers (A.E.K.), Carl Thomsen, Kbhvn. (C.Th.), Svend Thomsen, Kbhvn. (S. Th). samt programredaktør Jørgen Claudi (J.Cl.), dir. Arthur Fang, Roskilde (A.F.), forstander Ernst Gram (E.Gm.), oversætterinden fru Asta Hoff-Jørgensen, prof., dr. phil. Søren Holm (S.H.), bibl.kons. Mogens Iversen (M.I), afd. ing. S. A. Jaensson, Værløse, kommandørkaptajn H. F. Kiær, Marinens bibliotek, prof. CarlMar: Møller, Landbohøjskolen, forstander K. Hasle Nielsen, Nordjyllands landbrugsskole (H. N.) og fhv. skoleinsp. Aage H. Petersen, Kerteminde (A.H.P.).

FAGLITTERATUR

BOGVÆSEN

Theils, Henry (Red.). Bogtrykkerbogen. Ny udg. Nyt nord. Forl. 1954. Hft. 1. Forsk. pag., ill. løsblade. 15.00. (00.1).

På et tidspunkt, hvor flere tekniske forlag igen har forladt løsbladsystemet, kommer den af O. Hassing og C. Volmer Nordlunde redigerede Bogtrykkerbogen 1946 i en ny udgave i løsblade, i form og udstyr ganske svarende til Byggebogen, der i 1948 begyndte at udkomme på det samme forlag. I bibliotekerne bliver man vist aldrig særlig glade for denne udgivelsesform, selvom man godt kan se nogle af de fordele, som der også redegøres for i forordet til dette hæfte. Bogen kan i hvert fald aldrig blive en udlånsbog, som den gamle udgave var det, men den bør nok anskaffes til de store læsesale, da det uden tvivl bliver et sagligt fremragende værk. Den meget sagkyndige kreds af medarbejdere borger derfor. Dog synes det hele lagt i et så højt plan, at det også nok kun bliver de store biblioteker, der vil have brug for den. Der meddeles desværre intet om, hvor hyppigt hæfterne skal udkomme, eller hvormange der skal blive. Kj.H.-L.

SKRIFTER AF BLANDET INDHOLD

Larsen, K. Olesen. Videnskaben og mennesket. Hans Reitzel. 1954. 79 s. 7.50. (Mennesket i tiden, 11). (04Me57).

Bogen er led i serien »Mennesket i tiden« og polemiserer mod prof. Paul Diderichsens indlæg i samme series »Videnskab og livssyn«, hvor prof. D. talte om et videnskabeligt »enhedssystem«, der skulle kunne forklare alt. Pastor Olesen Larsens protest mod dette er en nøje parallel til Kierkegaards protest godt 100 år i forvejen mod Hegels system. Olesen Larsen ejer en ironi, der i forbindelse med sprogtonen gør bogen

til en efternøler til Kierkegaards »Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift«. Det er en højtbegavet mands indlæg i en aktuel debat og må ikke savnes i købstadbiblioteker.

S.H.

Ostenfeld, Ib. Provincialbreve. Hans Reitzel. 1954. 80 s. 7.50. (Mennesket i tiden, 10). (04 Me 57).

Bogen er kommet i serien »Mennesket i tiden«. Forf. har taget titlen fra Pascal, skulle jeg mene; men medens Pascal skrev breve til en mand i provinsen, har dr. O. sendt sine *fra* provinsen, hvor han bor og tænker, oftest lidt på tværs af den gængse doktorlatin. Han nøjes ikke med at tro på physis og bios; men han bekender sig til noget, der i gamle dage kaldtes for ånd. Det er noget, som rækker ud over vor personlighed, der blot er åndens handleorgan: Ånden er noget, vi *aner*, et dunkelt ord, som romantikerne brugte til hobe, når de ville række ind i tilværelsens grund eller kende guds dybheder. For dr. O. er Gud det fikspunkt, hvor disharmonierne opløses og personligheden når sin højeste virkeliggørelse. For at undgå enhver mistydning: Når dr. O. siger Gud, taler han hverken spiritistisk eller mytologisk. Han mener blot, at enten siger man Gud; eller man lader gåderne stå. Men løse dem uden Gud eller ånd, det anser han ikke for muligt. Vi lykkelige hovedstadsfolk, der har fået sandheden som vor ukrænkelige arvelod, bør undertiden låne øre til det provinsielle der ude fra mulden vest for Valby. Som regel koster høflighed ingen penge. Vil bibliotekerne ikke indrømme dette, kan de i nærværende tilfælde være forvissede om, at den ikke er betalt for dyrt.

S.H.

RELIGION

Flensmark, Harald. Moral. Nyt nord. Forl. 1954. 144 s. register. 7.75. (24.1 Fl 38.4 m).

Pastor Flensmark ved Sundby kirke har i denne bog forsøgt at skrive en lille etik til bredere brug. Resultatet er fremgået af undervisning i etik ved barneplejeskolen, og bogen behandler både etikens principielle og dens anvendte del. Der er mange gode tanker i bogen, selv om ordningen af stoffet kan synes lidt vilkårlig på sine steder. Bl. de konkrete afsnit kan nævnes kapitlerne om ægteskab og skilmisse, om staten og om kirken. En nyttig bog i de fleste biblioteker.

S.H.

Grønbæk, Villiam. Det religiøse i alderdommen. En empirisk religionspsykologisk studie. Gad. 1954. 254 s. 9.00. (16.2).

Dr. Grønbæk fortsætter ved siden af sine embedspligter som stiftsprovst i Ribe de religionspsykologiske studier, han i sin tid begyndte med disputatsen om de religiøse oplevelser. Bogen er bygget op på en række samtaler med gamle mennesker, og metoden er derfor empirisk uden direkte at være eksperimentel. Af psykologiserende filosoffer støtter han sig mere på Oswald Külpe end på Wundt. Af danske, som har hjulpet ham, nævner han bl. a. den nylig bortgangen Pastor Victor Juul Peterssen i Usserød, som fra filosofien mere og mere bevægede sig over i den mere praktiske religionspsykologi. Dr. Grønbæks bog er et bidrag til en vigtig side af den mere og mere aktuelle gerontologi eller læren om de gamle. Trods sit smukke udstyr og relativt store omfang sælges bogen for 9 kr., takket være bidrag fra Carlsbergfondet.

S.H.

Plum, Niels Munk, og G. Sparring-Petersen (Red.). Kirke og sogn i fortid og nutid. Ribe stift. Odense. Normann. 1953–54. Bd. 1–2, ill. 148.00 indb. for bd. 1–2. (27.6Pl84.4k).

De to tidligere udkomne bind om Viborg stift er anmeldt i B. V. 1953, s. 451. Hvad der er sagt der, gælder også de to nu foreliggende bind om Ribe stift. Det ser ud til, at hvert stift skal betragtes som et værk for sig, for også her indledes der med de samme fire oversigtsartikler, som findes i bd. 1 af Viborg stift. Prisen angives med forbehold, den ses ingen steder, men så meget kostede de forrige bind. Kj. H.-L.

Riisager, Vagn. Påskelilje og præstehat. Indtryk fra Englands kirke. Gyldendal. 1954. 139 s. 9.75. (27.3Ri58.65p).

Provst og litteraturkritiker V. R. har efter engelsk indbydelse opholdt sig nogle måneder i England for at lære forholdene indenfor church of England nærmere at kende. En del af de erfaringer, han har gjort, meddeler han i nærværende velskrevne bog, der kaster interessante strejflys over engelsk kirkeliv, som i så mange henseender afviger stærkt fra tilsvarende danske forhold. Bogen vil sikkert finde læsere så vel blandt kirkeligt interesserede som blandt dem, der ønsker at lære engelsk litteraturliv i dets forskellige afskygninger at kende. J. B.

Zernov, Nicolas. Ruslands kirke og Nordens kirker. Overs. og bearbejdet af Agnete Müller. Nyt nord. Forl. 1954. 158 s. 10.75. (28.1Ze72r).

Forf. af denne bog er russer og lektor i Oxford. Den engelske bog, der ligger til grund for den, er skrevet med henblik på læsere i den engelske statskirke, hvorfor det har været nødvendigt for oversætterinden, en dansk præstkone, i samarbejde med forf. at omarbejde bogen noget. Den giver en begejstret og letforståelig skildring af Østens ortodokse kirker i almindelighed og Ruslands kirke i særdeleshed. Vi hører om, hvordan splittelsen mellem øst og vest opstod i oldtiden og uddybedes ned gennem tiden, om det religiøse liv med gudstjenesteformer og sakramenter, lære og præsteskab. Et kort overblik over forbindelsen mellem Ruslands og Nordens kirker i tidens løb gives også, og bogen slutter med en vurdering af de forskellige kirkesamfunds egenart og en opfordring til gensidig respekt og forståelse. J. B.

RETSVIDENSKAB

Schmidt, August F. Hegn og Markfred. Brabrand. Eget Forlag. 1953. 250 s. register, ill. 12.00. (34.55Sc47.7h).

Alle, især ældre, ved noget om, hvor meget de to begreber hegn og markfred egentlig omfatter, også af ufred. Et stort og betydningsfuldt emne, som vist i øjeblikket ingen anden ene-mand magter end den vidtfavnende Brabrand-forfatter. Solidt behandlet med registre og mange henvisninger i en smukt udstyret bog. A. F.

OPDRAGELSE OG UNDERVISNING

Schacht, A. R. Hovedskolen. Den frie mellemskole. Schultz. 1954. 108 s., register, 7.75. (37.1Sc13h).

Skoleinspektør Schacht er en af forkæmperne for den såkaldte emneundervisning,

som han i samarbejde med kolleger har indført ved flere københavnske skoler. Han giver en mængde praktiske eksempler på denne undervisningsform, og derudover udvikler han sit almindelige pædagogiske syn på den så stærkt diskuterede »fri mellem«, som han, overensstemmende med lærerorganisationerne, ønsker kaldt hovedskolen. – Trods sit overvejende metodiske indhold fortjener hæftet en plads også i folkebibliotekerne. A.H.P.

GEOGRAFI OG REJSER

Bosshard, Walter. Mongoliet. Fremad. 1954. 238 s., 8 tvl., 5.35. (Fremads rejseboger). (48.255 Bo75.7m).

Den schweiziske journalist Walter Bosshard foretog 1934–36 fire rejser i Mongoliet og opholdt sig i længere perioder som gæst hos mongolerne. Han giver gode beskrivelser af mongolernes daglige tilværelse på de endeløse stepper, et liv i nøjsomhed og frihed, præget af gammel skik og tradition, hvor troen på det overnaturlige spiller en stor rolle. Han omtaler også episoder fra kinesiske, japanske og russiske angreb på det politisk set svage og splittede mongolske folk. 1946 forsøgte Bosshard at opspore sine mongolske venner, men på en enkelt undtagelse nær var de alle forsvundet i verdenskrigens malstrøm. N.K.

Brøndsted, Mogens. Danske i Norge. En rejse gennem rejseskildringer. Rosenkilde og Bagger. 1953. 288 s., register, ill. 18.50. (45.3 Br98.2d).

Forfatteren, der er dansk lektor ved Oslo universitet, har grebet et meget interessant emne, idet han i kronologisk rækkefølge gennemgår alle de danske beskrivelser af Norge og norske forhold, som foreligger på tryk. Man oplever altså ved gennemlæsningen det indtryk, som Norges folk og den norske natur har gjort på embedsmænd, kunstnere, digtere, politikere og almindelige turister lige fra Saxos tid og indtil Piet Hein og Palle Lauring. I slutningen af bogen findes karakteristiske uddrag af en del af rejsebeskrivelserne.

Der er tilstræbt en nogenlunde fuldstændighed især for ældre tiders vedkommende, og forfatteren har med usædvanlig klarhed redegjort for baggrunden for de enkelte personers ærinde i Norge og det udbytte, de har haft af rejsen. Det er en med stor dygtighed tilrettelagt kulturhistorisk kavalkade, som man ikke angrer at have arbejdet sig igennem. S.Th.

Fawcett, P. H. Tabte verdener. Oberst P. H. Fawcetts beretning om hans opdagelsesrejser i Sydamerika. Samlet og udgivet af hans søn Brian Fawcett. Hasselbalch. 1954. 185 s., kort, tvl. 18.50. (48.7Fa90t).

Den engelske opdagelsesrejsende oberst Fawcett begyndte 1906 en række forsknings- og opmålingsrejser for at kortlægge visse grænseområder mellem Bolivia, Brasilien og Peru. På disse rejser hørte han sagn og historier om højtstående indianske kulturfolk, som levede i det indre Brasilien, og 1925 drog han med en lille ekspedition ud for at opsøge dem. Ekspeditionen forsvandt sporløst, og trods flere forsøg på at finde dens spor, f. eks. Dyott's ekspedition 1928 (beskrevet i Dyott: Paa Menneskejagt i Junglen. 1931) ved man intet om dens skæbne. Fawcetts søn har nu udgivet faderens beretninger, der giver gode beskrivelser af rejseliv i junglen med dens farlige

dyr og vilde indianere, en tilværelse, der betog Fawcett og gang på gang drog ham tilbage til vildnisset, som til sidst opslugte ham. Den nøgterne beretning ledsages af en række udmærkede naturoptagelser. N.K.

Grønland. Udg. af Det grønlandske Selskab. 12 nr. årligt. 76.00 pr. år. (46.7).

Det grønlandske Selskab har ladet sit årsskrift, der begyndte at udkomme 1906, afløse af et tidsskrift fra og med 1953. Det fremtræder i et overordentligt smukt udstyr og rummer fortrinlige og kyndige artikler om grønlandske forhold, illustreret med dejlige fotos. Det redigeres af afdelingschef Finn Nielsen og mag. scient. Chr. Vibe. Ikke mindst om naturen, om flora og fauna findes smukke artikler, men der er iøvrigt stor alsidighed i hens. til indhold; de kulturelle emner er ingenlunde forsømt i den nu afsluttede årgang 1953. Artiklerne er alle, skønt mange skrevet af videnskabsmænd og specialister, forbilledligt populære i formen. Tidsskriftet burde findes i alle danske folkebibliotekers læsesale, hvor dets smukke illustrerede omslag vil fange blikket. Solid oplysning om grønlandske forhold er der al mulig grund til at lægge vægt på. M.I.

111 billeder fra Lyngby-Taarbæk. Udg. af Lyngby-Taarbæk kommune i anl. af den tekniske forvaltnings 50 års jubilæum. Tekst og tilrettelægning: Flemming Madsen. Lyngby. 1954. 46 upag. s., ill. 7.50. (Fås hos Lyngbys boghandlere eller gennem Historisk-topografisk Selskab for Lyngby-Taarbæk). (46.4).

Et udmærket redigeret billedværk, der viser denne storkøbenhavnske omegnskommune i sin vældige vækst. Der er naturligvis morsomme eksempler på før og nu, et særligt afsnit om Mølleåen, historie og nutid, og – som rimeligt er til anledningen – en række billeder, der giver indtryk af kommunens tekniske anlæg, dens veje og gader. Skolevæsenet og arbejdet for børn og gamle illustreres også, og sidst i heftet ses modeller af de nu igangværende store arbejder på Hørsholmvejen og omkørselsvejen forbi Sorgenfri St., hvor 15 etages rækkehuse snart vil rejse sig som symboler på storstadens fremtrængen i den før så idylliske egn. M.I.

Norn, Otto. Kronborg Bastioner. En fortifikationshistorisk Studie. Schultz. 1954. 53 s., ill. + plancher. 28.00. (46.4).

En kortfattet udredning af Kronborg som slot, men mest som fæstning, set på europæisk baggrund, foretaget af vor eneste doktor i fæstninger, museumsinspektør O. Norn; rigt udstyret med planer, billeder og tavler til dels i farver — alt i højeste plan. Både af indre og ydre en fornem ting, en fryd for øje og sind. A.F.

Weibull, Lauritz. Lunds Domkyrka. Dess ombyggnad 1860–1880. Malmö. Allhem. 1953. 96 s., ill. 9.00 sv. kr. (45.8).

En ny bog om Lunds Domkirke og tilmed af der Altmeister. Den såkaldte restaurering afsløret som en hårdt indgribende ombygning; og ofret for vandalismen var Nordens ærværdigste kulturmonument. Rystende — men belærende — at følge disse fæle intriger og beskæmmende, at danske arkitekter var med. En kulturel kriminalhistorie i forbilledlig illustrering, som vi dog snart burde lære lidt af. A.F.

Woel, Cai M. (Red.) To verdener. De forenede Staters og Sovjetunionens udvikling og stilling i vor tid. Billedredaktion ved Niels Th. Mortensen. Odense. Arnkrone. 1953. Bd. 1–2, ill. 128.00 indb. (40.2 Wo22t).

Den tanke at fremlægge et materiale, der muliggør en sammenligning mellem verdens to største magter er rigtig, og det foreliggende værk, der samtidig udkommer

i de tre skandinaviske lande, løser opgaven på en meget tiltalende måde. De to bind bringer først og fremmest et fortræffeligt billedmateriale — ca. 250 billeder fra hvert land — og i teksten behandles dels geografiske og økonomiske forhold dels den kulturelle og politiske udvikling gennem den sidste menneskealder. Dr. phil. Hagbar Jonassen har ansvaret for behandlingen af U. S. A., mens to svenske forfattere — Nils Åke Nilsson og Fr. Rück — sammen med Juri Semjonow og Hagbar Jonassen har skrevet bogen om U. S. S. R. I begge bind er der et afsnit om landets forhold til Norden i nyere tid ved redaktør Eigil Steinmetz.

Værket er desværre for kostbart til at vinde stor udbredelse, men det fortjener bibliotekernes opmærksomhed som et værdifuldt bidrag til at skabe forståelse for forudsætningerne i de to stater, der idag bestemmer verdens skæbne. C. Th.

NATURKUNDSKAB

Böcher, T. Planternes morfologi. (Boysen Jensen, P., Tyge Böcher og Knud Jessen. Botanik, bind 1, nr. 3). Munksgaard. 1953. 170 s., 102 fig. 25.00. (57.1 Bö 17 b).

Den første gennembladning giver indtryk af en alderstegen disciplin indenfor botaniken, hvortil de ofte sete illustrationer bidrager. Et nøjere eftersyn viser imidlertid, at der er sket fornyelse, hvor det er påkrævet, særlig vedrørende livsformer og morfologiske processer. Gode registre. E. Gm.

Naur, Peter, og Bengt Strömgren. Strejftog i universet. Hans Reitzel. 1954. 95 s., ill. 17.50. (52 Na 87 s).

Det er egentlig to bøger, hver med sin forfatter. Naur behandler universets struktur, Strömgren de enkelte stjerners natur og udvikling, begge ender med samme emne: universets oprindelse, men gentagelserne er kun få. De nyeste resultater dominerer, så læsere uden lidt forhåndsorientering vil vanskeligt følge med. Bogen dækker delvis Fred Hoyles, er solidere og mere kritisk (tiltrængt!), men mangler Hoyles fremstillingskunst. Naur er dog ikke uden evner som popularisator. Anbefales købstadbibliotekerne. Pr. J.

PRAKTISKE FAG

Aarestrup-Frederiksen, J. En historisk-økonomisk Undersøgelse af Bevægelsen i Udbyttet af et dansk Skovdistrikt gennem 150 Aar. 1786–1936. Dansk Skovforening. 1953. 321 s., 55 fig. 20.00. (fås ved henv. til Dansk Skovforenings sekretariat, V. Voldg. 86, Kbh., V.). (63.4).

Distriktet er Brahetrolleborg, hvor der siden ca. 1800 er praktiseret udtynding af bevoksningerne efter de banebrydende principper, som statsminister C. D. F. Reventlow fremsatte i 1816. Herefter nedbringes stamtallet så hurtigt som muligt, uden at tilvæksten nedsættes, hvorved bedst mulig forrentning opnås. På basis af regnskaber og målinger redegøres for teknisk og økonomisk udvikling, herunder bevægelser i produktpriser, arbejdsløn og udbytte. Et ret enestående materiale; denne værdifulde historiske undersøgelse bør findes på centralbibliotekerne. Carl Mar: Møller.

Bergmann, Bill, og S. Artur Svensson (Red.). Ett år i luften. Flygets årsbok. 1954. Malmö. Allhem. 1954. 359 s., ill. 15.00 sv. kr. (62.9 Aa 69.6).

Med »Ett år i luften. Flygets årsbok 1954« foreligger nu sjette bind af denne samling aktuelle artikler med emner fra flyvningens verden. Ligesom sine foregængere indeholder den en mængde gode illustrationer, og som tidligere er den anlagt med søgelysets

fordele og mangler, idet de valgte felter belyses skarpt uden at den indbyrdes sammenhæng bliver klar. Årbogen fortsætter sine beskrivelser af flyvevåbnet i en række lande med en gennemgang af Canadas og Frankrigs luftstyrker. Det øvrige stof behandler med nogenlunde ens vægt militær- og civilflyvning isprængt enkelte teknisk prægede artikler. Årbogen må som de øvrige bind af serien karakteriseres som velegnet til supplering af et tidsskriftshold af mere populær karakter. S. A. Jaensson.

Hansen, Knud. Lærebog i praktisk Sømandskab. Høst. 1954. 364 s., ill. 18.50. (65.9Ha63.551).

Denne nye udgave — udgivet af Foreningen til Søfartens Fremme — tilfredsstiller alle rimelige krav til en lærebog i sømandskab, der omfatter så mange forskelligartede emner. Med sin letfattelige fremstilling og sine udmærkede og overskuelige illustrationer og planer vil bogen lette arbejdet for enhver sømand, der søger råd og vejledning i den. Denne nu foreliggende udgave er bragt til dato i overensstemmelse med de nyeste love og bestemmelser. For den, der i bibliotekerne søger oplysninger på dette område, vil den være en stor hjælp. H. F. Kiær.

Kampp, R. Efter tretten års krigstilstand. Landbrugsproblemer i international belysning. Det danske Forlag. 1953. 122 s. 5.00. (63.08Ka54.4e).

Det er overraskende, at så store og vidtspændende problemer som verdensproduktionen og afsætningen af varer, der vedrører landbruget og dermed hele vort samfund, har kunnet behandles så klart og godt, som tilfældet er i denne lille bog. Den rummer et væld af oplysninger, og de statistiske opgørelser er behandlet på en levende måde. Problemerne er ført så nær til dato, at man mærker den øjeblikkelige aktualitets pust over dem. Bogen har bud til mange — først og fremmest til dem der ønsker at se vore landbrugs- og samfundsforhold under en synsvinkel, der rækker ud over vore hjemlige forhold, — og hvem kan nøjes med det i dag. H. N.

Skrubbeltrang, Fridlev. Den danske husmand. Husmænd og Husmandsbevægelse gennem tiderne. Det danske Forlag. 1952–54. Bd. 1–2, register. 30.00. (63.09Sk84dan).

1. bd. af »Den danske husmand« er anmeldt i B. V. 1952, s. 340. Nu foreligger 2. bd. af værket, og der er hermed givet os et værdifuldt arbejde om et betydningsfuldt tidsafsnit i det danske landbrugs og først og fremmest den danske husmands historie. Man har som fører vel nok vor dygtigste mand på dette felt. Det er et værk, der har blivende værdi. H. N.

Støberibogen. Fagbog for jern-, stål og metalstøbere. Red. af Ove Hoff, Sv. Thegel og Fr. Volk. 4. udg. Teknologisk Instituts Forlag. 1953. Bd. 1, register, ill. 24.00. (67.11St98.5).

Med denne nye udgave bliver støberibogen delt i 2 bind, idet det er hensigten, at det praktiske stof i bd. 2 skal udvides ret betydeligt.

Bd. 1 omhandler den teoretiske side af støberifaget, hvilket her vil sige: matematik - fysik - kemi - metallografi - materiallære m. m. Den har intet principielt nyt set i relation til den foregående udgave, men har en del tilføjelser især i de to sidstnævnte afsnit. Bogen er skrevet for støbemestre, støberiingeniører og for støbere beskæftiget selvstændigt, og næppe mange uden for denne kreds vil søge dette bind, medens det kommende bd. 2 utvivlsomt har bud til et noget større publikum. E. I.

ARKITEKTUR

Tybring, Fred. Den norske kirke og kunsten gjennom seklerne. Oslo. Norsk Gyldendal. 1953. 166 s., ill. 32.00no.kr. (71.8).

Oversigtlig fremstilling af norsk kirkebygning og kirkekunst gennem tiderne. Der er jo meget mere end stavkirker og et forbavsende rigt inventar, bl. a. mange antemensaler og træskæring i overdådig akantusbarok. Forf. er sognepræst, formand for præsternes forening for kirkelig kunst, restaurerings-konsulent og universitetsforelæser for vordende præster om kirkebygninger og deres udstyr. Den smukke og ligetil fremstilling i en anselig og rigt udstyret ramme burde have adresse til adskillige danske læsere. A.F.

LITTERATUR OG SPROG

Aristoteles' populære Forelæsning over Etik. Den »store Moral«. Magna moralia. Overs. med Indledning og Noter af Poul Helms. Nyt nord. Forl. 1954. 22+118 s. 12.00. (88.2Ar44ap).

Der er overleveret ikke mindre end tre etiker under Aristoteles' navn. Den største, der er tilegnet filosofens søn Nikomachos, findes på dansk i en fortræffelig oversættelse ved Niels Møller fra 1936. Den »store« moral, som nu er oversat af den utrættelige Aristoteles-forsker Poul Helms, er trods navnet et mindre arbejde, mere koncentreret og ikke så let tilgængeligt. Da dets ægthed tilmed er omstridt, er det vigtigere for bibliotekerne at have Ethica Nicomachea. Udgivelsen er iøvrigt mønsterværdig, med klar indledning og fyldige kommentarer. K.E.

Bruun-Rasmussen, Knud. Grundbog for talere. Talerkursus og tilrettelæggelse af møder. Nyt nord. Forl. 1954. 128 s. 6.85. (80.8Br90.93g).

Skønt vejledning i tale- og mødeteknik er et ret godt dækket område af faglitteraturen, anbefaler man gerne denne forøgelse. Forf. behersker i sjælden grad de problemer der knytter sig til emnet, og han skriver ud fra en stærk overbevisning om at orden og stramning er af vigtighed for oplysningsarbejdet. I kraft heraf – og fordi han ejer humorens gave – bliver selv petitesser fornøjelige i hans fremstilling. A.H.P.

Livius, Titus. Roms ældste historie. Bd. I. 1–3 bog (-446 f. kr.). Oversat af Adam Afzelius. Udgivet af Selskabet til historiske kildeskrifters oversættelse, XIII3. Munksgaard. 1954. 241 s. 18.00. (88.21Li92r).

Af Livius store historieværk, der gik fra Roms grundlæggelse til Livius egen tid, er kun begyndelsen (753–293 f. kr.) samt tiden om og efter den 2. puniske krig (218–167 f. kr.) bevaret, og vi har hidtil kun haft en mere end århundredgammel oversættelse foruden udvalgte afsnit. S. H. K. O. er siden 1944 gået i gang med en moderne oversættelse af alt det bevarede.

Vi hører her en gammel, kultiveret historieskriver fra Kejser Augusts tid fortælle den romerske sagnhistorie på grundlag af de ham bekendte – men nu forsvundne – kilder i den bevidste hensigt at ville vække kærligheden til de gammeldags patriotiske dyder hos sin vanslægtede samtid. Hidtil er foruden nærværende bind to bind af Hannibalskrigen kommet.

Bør naturligvis findes i alle biblioteker af nogenlunde størrelse. S.Th.

Platons Skrifter. Udg. ved Carsten Høeg og Hans Ræder. 2. opl. Reitzel. 1953. Bd. 1- à 13.50. (88.2Pl25sk).

Den ny udgave af det store Platonværk skrider planmæssigt frem. De foreliggende

to bind indeholder så vægtige ting som Gorgias med dens brændende indlæg for retfærdighed og selvbeherskelse i politik; Menon, det mest anskuelige eksempel på Sokrates' majeutiske (vækkende) virksomhed; Symposion, den strålende festlige dialog om kærlighedens væsen; og endelig Faidon med diskussionerne om sjælens udødelighed og den gribende skildring af Sokrates' sidste timer.

Om oversættelse, indledninger og noter gælder det samme som for 1. bind (anmeldt B. V. 1953, s. 390–91). K.E.

Rubow, Paul V. Klassiske og moderne Studier. Gyldendal. 116 s. register. 18.50. (81.04 Ru 17k).

Rubows scrapbøger er i høj grad inciterende læsning. Sikken en masse, den mand ved, og sikke han kan skrive, klart, elegant, ikke sjældent maliciøst, men altid med en udsøgt charme. Dette bind spænder fra Samuelsbogen til den nylig afdøde franske filosof Alain, fra Sainte-Beuve og Victor Hugo til Ludvig Feilberg; lidt kortfattet er det meste, hvilket dog opvejes ved evnen til at slå ned på det centrale. Bogens mest omfattende bidrag er en fin og indtrængende analyse af Seedorffs forfatterskab.

C.S.J.

HISTORIE

Klindt-Jensen, Ole. Bronzekedelen fra Brå. Aarhus. Universitetsforlaget. 1953. 97 s. fol., ill.+ 13 plancher. 30.00. (Jysk arkæologisk Selskabs skrifter). (91.15 Kl 65,4b).

Om storfund fra Horsens-egnen, brudstykke af et højtstående keltisk kunstværk, en kæmpemæssig, 600 liter rummende bronzekeddel med særpræget ornamentik og om dens arkæologiske placering som resultat af udstrakte studierejser. Fundet paralelliseres med vore pragtfund, og det betegnes som et fornemt exempel på keltisk plastik og som vidnesbyrd om betydningsfulde kulturforbindelser mellem kelterne og Danmark. Fornemt udstyr; engelsk oversættelse. A.F.

Kofoed-Petersen, Otto (Udg.). De gamle Ægyptere læste —. Fortællinger og Eventyr fra ægyptiske Papyrus. Haase. 1953. 132 s. 7.75. (91.21 Ko 41.5ga).

Disse eventyr – hvoriblandt som det længste det, hvorover Waltari har bygget sin roman »Ægypteren Sinuhe«, svarer næsten helt til det udvalg af »Ægyptiske Æventyr«, som H. O. Lange i 1925 gav i serien »Æventyr fra mange Lande«; men mange biblioteker ejer ikke denne samling, hvorfor det kan anbefales alle nogenlunde store biblioteker at anskaffe bogen, hvis fortællinger er gengivet således, at man ikke mærker lakunerne i teksten. S.Th.

PERSONALHISTORIE

Breve og Aktstykker vedrørende Søren Kierkegaard. Udg. paa Foranledning af Søren Kierkegaard Selskabet ved Niels Thulstrup. Munksgaard. 1953–54. Bd. 1–2, register. 68.00. (99.4 Ki 37 kit).

Det er Søren Kierkegaard-Selskabet, der har publiceret denne udgave ved sin sekretær Niels Thulstrup. Ved tekstbindet har Carl Weltzer medvirket, og Sejer Kühle har sikkert ladet sin personalhistoriske viden komme kommentarbindet til gode. I tekstbindet findes der først nogle dokumenter der går fra Kierkegaards dåbs- til hans dødsattest, dernæst en række breve til og fra Kierkegaard, og endelig kommer der en mængde dedikationer, der er fundet rundt om i hans bøger, givne til forskellige pæne menne-

sker. Først kom udgaven af Kierkegaards Samlede Værker, så kom hans Papirer, der fylder hele 20 bind, og endelig nu også disse breve og aktstykker, med hvilke udgiverarbejdet i det væsentlige skulle være afsluttet. Tilbage står så at kommentere værkerne; men dette bliver der vel lejlighed til inden føje tid. Med dette kommentarbind har Niels Thulstrup kvalificeret sig pænt.

Carlsbergfondet har støttet arbejdet; men udgivelsen er sket på forlagets egen regning og risiko. Den manglende understøttelse har gjort bogen dyr. Men de større biblioteker må alligevel se at få den købt. S.H.

Funch, Elsbeth. Gestalter och öden. En krönika kring porträtten på Övedskloster. Malmö. Allhem. 1953. 301 s., ill. 40.00 sv. kr. (indb. 56.00 sv. kr.). (99.1).

Christian 4.s hofmester, den pommerske adelsmand, Henrik Ramel blev optaget i den danske adel. Hans efterkommere, som ejede godser i Skaane, gik over i den svenske adel ved Skaanes overgang til Sverige, og siden 1753 har Ramelfamilien ejet det fra et middelalderligt kloster stammende herresæde Övedskloster. I Övedskloster er i tidens løb samlet en mængde portrætter af herresædets ejere, deres familie og pårørende (omkring 70 i antal), ofte malet af betydelige kunstnere (flere således af C. G. Pilo), og om disse medlemmer af den svenske adel har forfatterinden fortalt meget interessant. Det er ikke blot familiehistorie, men også træk af svensk tidshistorie i de sidste 300 år, idet adskillige af de portrætterede personer har spillet en betydelig rolle i det offentlige liv.

Ved siden af dette pragtværk virker den nylig udkomne bog om dansk herregårdsliv uhyre beskeden. Man får gennem bogen det indtryk, at svensk adel har bevaret en noget mere dominerende stilling end den danske. Det smukke værk kan anbefales større biblioteker som en side af svensk kulturhistorie. S.Th.

Galster, Georg. Mønthistoriske Antegnelser til Holbergs Comedier. Udg. af Holbergsamfundet. (Det akademiske antikvariat). 1954. 44 s., ill. 6.00. (99.4).

Også det! siger man straks lidt skeptisk. Men det lader sig altså glimrende gøre at betragte Holberg også under synsvinkelen mønt. Ved en fin kombination af egen lærdom, der dog aldrig virker påtrængende, og en hel blomsterhave af herlige holbergske citater har den grundige numismatiker fået en levende og lærerig lille bog ud af det. Mon den ikke vil more alle Holberg-venner? A. F.

Hansen, Knud. Søren Kierkegaard. Idéens digter. Gyldendal. 1954. 383 s. 24.75 • (99.4 Ki 37 han).

Den nye forstander på Askov højskole, pastor Knud Hansen, har med denne store og smukt udstyrede bog, der er kommet med understøttelse fra statens almindelige videnskabsfond, søgt at give en karakteristik af Kierkegaard som »idéens digter«. Med mere jævne ord betyder det Kierkegaard før Corsarstriden eller til og med udgivelsen af »Efterskriften« i beg. af 1846. I den flg. periode søgte han at give idéen udtryk i eksistens, og dermed bliver han idéens apostel, og ham får vi i næste levering.

Knud Hansen har skrevet om Kierkegaard for at tage afstand fra ham, ganske som den gamle præst hos Ingeborg Marie Sick også læste ham »for at tage afstand fra ham«. Han var jo kontrabande dengang, som han nu er kanonisk, hellig skrift. Som Vilh. Grønbech mener Knud Hansen, at Kierkegaard er en skadelig karl for livet. Han

skal iflg. Knud Hansen udtrykke kulminationen af skolastikens menneskesyn og virkelighedsangst, og derfor tvinger han os til at revidere vor opfattelse af, hvad det er at være menneske. Men hvad enten dette nu er løgn eller latin, så har Knud Hansen fået en mesterbog ud af sine studier. Bliver den ikke læst, er det bl. a. bibliotekernes skyld.

S.H.

Jensen, Frede Søgaard. Antoine de Saint-Exupéry. Une bibliographie. (Arne Frost-Hansen). 1954. 17 s. 4.75. (99.4).

Den der ønsker at drive indgående Exupéry-studier, men ikke selv har adgang til de store bibliografiske værker, vil sikkert være taknemmelig for denne let overskuelige *fransk-amerikanske* bibliografi og villig til at betale 4.75 kr. for den. Man kan næppe vente, at et folkebibliotek sikrer sig en så speciel tryksag. Her ville en dansk Exupéry-bibliografi være af større interesse.

Asta Hoff-Jørgensen

Johansen, Fritz. Nis Petersen. Bibliografi. (Gustav Sands antikvariat). 1953. 72 s. register. 12.50. (99.4Pe77jo).

Atter en smukt udstyret og omhyggeligt udarbejdet bibliografi fra Fritz Johansens hånd. Den registrerer først Nis Petersens bøger og selvstændige småtryk i alle udgaver og oplag med nøjagtig angivelse af variationer i indholdet. Dernæst opstilles en kronologisk fortegnelse over førstetryk. Registret har også digtenes førstelinier samt emner og personer, behandlet i Nis Petersens artikler. Fås kun gennem ovennævnte antikvariat.

M.I.

Larsen, J. Anker. For åben dør. Gyldendal. 1954. 60 s. 8.75. (99.4La66.5la).

Det er en smuk lille bog, bibliofilt som efter sit indhold. Forf. er mystiker, som han forlængst gav det til kende i »DeViises Sten«. Han kan ikke døje teologien, og han ønsker langvarigheden afløst af evigheden, hvor tid og rum er borte og alt er et indholdsmættet nu. For mystikeren er hans Mekka allevegne, hvor han befinder sig, så han behøver ikke at valfarte til helligstedet. Rummet er forsvundet sammen med tiden, og evigheden er kommet med Gud. Det er, hvad alle mystikere alle tider har sagt – men hvor meget Anker Larsen end vil sige »ja leider auch Theologie«, må han finde sig i, at en teolog protesterer mod at få Jesus kaldt mystiker. Vil Anker Larsen mene dette, er der kun den udvej at læse evangelierne om igen.

Den smukke bog har fået forord af Vilh. Grønbech, som sikkert er vor bedste skildrer af mystiken. Men han arbejdede sig jo igennem den og ud på den anden side. Mystik er æstetik, og den udelukker etik. Anker Larsen synes at være klar over dette, men ikke helt klar over hvor alvorligt dette er. Ære være mystikeren, men vi skal også grave vor have. Men læs ham, som du læser al anden lyrik, i hvilken digteren har givet sig selv.

S.H.

Michelsen, William. Tilblivelsen af Grundtvigs historiesyn. Gyldendal. 1954. 367 s. 19.50. (99.4Gr87mi).

Grundtvig er uudtømmelig som studieobjekt. Efter grundtvigianernes skriftfortolkninger og hagiografier kommer nu litteraturhistorikerne og laver tykke disputatser om den mand, »hvis dag var den største, i Norden er set.« For alt hans vrøvl og bragesnak til trods er det jo rigtigt. Den, der er enig med Grundtvig i hans meninger, er en lille hjerne; den, der ikke ser op til ham i ærefrygt og andagt, er en lille sjæl. William Michelsen har skrevet sin disputats om *tilblivelsen* af Grundtvigs historiesyn, ikke om

selve hans historiesyn. For her havde Grundtvig sandt at sige intet, hvis historie skal tages som videnskab. Han havde mytiske syner og kørte historie og kosmos, natur og overnatur sammen i eet, og han vidste ofte præcis, hvor Gud havde haft sin finger med i spillet, og hvor han i harme havde holdt sig udenfor. Dr. Michelsen ved udmærket at Grundtvig ikke lader sig opfatte som produkt af tidens strømninger; men derfor kan han nok have hentet noget fra forskellig side, og så redegør forf. først for »historiesynets rødder« hos Ramus, Lyskander, Holberg og Kall og dernæst for »historiesynets udspring« hos romantikerne, f. eks. Fichte, Schelling og Steffens – og selvsagt også den geniale Herder. Det er en velskreven bog, og den får en fortsættelse inden længe. Den bør findes på de større biblioteker. S.H.

Nedergaard, Paul. Personalhistoriske, sognehistoriske og statistiske bidrag til en dansk præste- og sognehistorie. (Kirkelig geografi). 1849–1949 Lohse (i komm.). 1951. 10.00 pr. hft., enkelthefter 12.00. (99.39Ne21.53p).

Med det nu udkomne 19. hft., der er kommet planmæssigt trods forf.s langvarige sygdom efter sit ulykkestilfælde sidste sommer, er skildringen af Københavns og Roskilde stifter afsluttet. I dette sidste hft. bringes en interessant statistik over, fra hvilke stifter og skoler præsterne er kommet, samt rettelser og tilføjelser til alt det udkomne, så at oplysningerne dermed er ført à jour til 10. marts 1954. Udførlige registre over sogne, præster, præstefruer og omtalte lægfolk findes også. Med henvisning til omtale B.V. 1949, s. 395 og 1953, s. 42 henledes endnu engang bibliotekernes opmærksomhed på dette værk, som det meget må anbefales alle større biblioteker at sikre sig i tide. Sognebiblioteker bør anskaffe det hefte, der omhandler den lokale egn. J.B.

Sløk, Johannes. Platon. Gad. 1953. 85 s. 4.75. (Bidrag til filosofiens historie. Udg. af det teologiske fakultet ved Århus universitet). (99.4Pl25sl).

Der er grund til at henlede bibliotekernes opmærksomhed på denne meget fortjenstfulde lille serie. Det foreliggende bind bringer en klar og anskuelig indføring i Platons tanker, ikke mindst den vanskelige idélære, og er trods udgiverinstitutionens navn helt fri for teologiske synspunkter. K.E.

SKØNLITTERATUR

DANSKE BØGER

Berliner, Franz. Evelyn. Gyldendal. 1954. 136 s. 12.75. (Be80.75ev).

Elleve mere eller mindre dybsindige småskitser flagrer som natsværmere hvileløst imellem de to noveller, for hvis skyld bogen velsagtens er udgivet, og de er hurtigt glemt. »Pæne Jørgen« og »Evelyn« har større chancer for at overleve. Den første handler om en 2.g'er, der i raseri mod sin families helt pylrede omsorg for hans opdragelse bryder ud af »pænheden« og bliver voksen. Det er pudsigt set og givet med en vis humor.

»Evelyn« er en moderne trekantshistorie om pigen, hendes elskede og barndomsvennen. Fra naturens side er Evelyn udrustet med rige talenter, og dem bruger hun efter alle kunstens regler på vennen, for at de i fællesskab kan løse den spænding, der helt fra barneårene har plaget dem. Det sker, mens hendes tilkommende er på andejagt. Moderne psykologi, åja. Meget moderne. Berliner kan ikke gøre for, at ungdommen bærer sig sådan ad; han har talent for at klæde sin egen årgang af, men stort mere byder han ikke på i denne første omgang. S.Bj.

Dahl, Jens Rudolph. Præsten, Lægen og Hexen. Gyldendal. 1954. 225 s. 14.75. (Da25.1pr).

Ungermann er altid god! Det er ham, der har tegnet omslaget, men det er lovlig meget at spendere 14.75 på det alene. Guderne skal vide, at det mange gange trøstede mig at vende tilbage til tegnerens skitse af den lilleby, hvor bogen foregår, thi det er noget af en ørkenvandring og i alle fald et såre slidsomt job at arbejde sig gennem alle de samtaler om kristendom og moral, kristendom og forkyndelse og kristendom og hvad ved jeg, der føres side op og side ned. Den grundtvigske, frisindede præst, der er så rar, fritænkerkredslægen, der er endnu rarere og den supermissionske uro i byen, Trippe-Dorthe, som ender med at blive rar.

Midt i al denne venlighed mod medmenneskene, der vist er bogens velmente grundtone, står anmelderen. Men det er ham umuligt at have ret mange forsonlige tanker over for denne debutants resultat. S. Bj.

Ewald, Carl. Min lille Dreng. 4. udg. Ill. af Ludvig Find. Gyldendal. 1954. 124 s., ill.8.75. (Ew21mi).

Ewald, Jesper. Den lille. 3. udg. Schønberg. 1954. 103 s. 7.75. (Ew30.7mi).

Det er en fin idé at ny-udgive disse to yndede og yndige småbøger om en fars forhold til henholdsvis en lille dreng og en lille pige samtidig – ikke blot fordi de to forfatter-personligheder kontrasterer og harmonerer på det mest pudsige, men også fordi man gennem disse to med 27 års mellemrum nedskrevne skildringer (1899 og 1926) af en lilleputverden får et omend uortodokst, så alligevel tankevækkende indtryk af pædagogikkens udvikling og hele tidsåndens forandringer i dette afgørende tidsrum. Og dertil er de jo hver for sig så rørende og fornøjelige, at de vist aldrig forældes. J. Cl.

Fischer, Leck. Jordens salt. Skuespil i 5 optrin. Nyt nord. Forl. 1954. 90 s. 6.75. (Fi82jo).

Det er bittert for en dramatiker bestandig at måtte nøjes med at se sine stykker opført i læserens fantasi, trods antagelse på den store, virkelige scene, de er skrevet for. Men her forstår man for engangs skyld nok teatrets tøven. I dette fortænkte drama om kærlighed og ondskab, kristendommen og verden er L. F. nemlig gået i Pär Lagerkvists symbolske fodspor (der slet ikke passer ham!), uden at det et eneste øjeblik er lykkedes ham at indblæse sine mange personer det liv, der ene kunne få os til at fatte interesse for dem. – Jeg tror derfor heller ikke, bibliotekernes lånere vil kunne bringe det frem til sejr på deres private »scener«. J. Cl.

Hjortø, Knud. Folk. [Ny udg.] Fremad. 1954. 284 s. 2.85. (Fremads folkebibliotek, 16). (Hj60fo).

Meget fortjenstfuldt af forlaget Fremad at medtage denne bog i den udmærkede serie af billig-bøger og dermed bidrage til at give det store, brede publikum lejlighed til at stifte bekendtskab med den altfor lidt påskønnede Hjortø.

Romanen er en skildring af provinsbyliv med eftertrykket lagt på lillebyens snæversind og selvgodhed og den giftige sladders magt. Så almengyldig er Hjortøs opfattelse af menneskelige svagheder, at bogen – trods de 50 år, der er gået, siden den først udkom – virker lige frisk og bidsk, og hvilke triumfer fejrer ikke hans fortrolighed med vort sprog i dens levende replikker. A. E. K.

Schack, Hans Egede. Sandhed med Modification. En ufuldendt Roman. Udg. af Carl Dumreicher. Dansk Kautionsforsikring. (I komm. hos Axel V. Nielsens antikvariat). 1954. 39+202 s., ill., noter. 20.00. (Sc15.1sa).

For den danske litteraturhistories vedkommende er denne bog intet mindre end en sensation af rang – et hidtil ukendt arbejde af »Phantasterne«s forfatter (1820–59), og dertil en roman, der om det havde forundtes ham at fuldende og udgive den, sikkert ville have skudt tidspunktet for realismens frembrud herhjemme adskillige år frem og givet os endnu en klassisk dansk roman. Selv om man læser denne kladdes første halvdel med dens bredt anlagte skildring af en præstesøns opvækst og skolegang med behag og interesse – også på grund af det antydede satiriske tema: sandhedens paradoks og praktiske vanskeligheder i denne verden – så er den nu, trods den anden halvdels pletvis levende billeder af sjællandsk folkeliv, så løs i sammenføjningerne, så fragmentarisk og ufærdig, at vist kun specielt interesserede vil have fornøjelse og udbytte af den.

Udgiveren har forsynet bogen med en stor indledning, der dels giver en skildring af Schack som politiker, dels redegør for roman-udkastets selvbiografiske elementer.

J. Cl.

LYRIK

Emmer, Orla. Bundgarn. Arne Frost Hansen. 1954. 46 s. 8.00.

Hansen, Otto. Natten før høst. Arne Frost-Hansen. 1954. 40 s. 6.00.

Det er let at forveksle ungdom og talent; begge har noget umiddelbart, løfterigt, som gør at man på engang glæder sig og bærer over. Muligvis er der mest ungdom i disse to små samlinger – dog har Emmer gode indfald, som han dog ikke behersker så han kan gennemføre dem helt. Men små blomster har jo også deres ret til at eksistere og deres glæde at bringe.

C. S. J.

OVERSÆTTELSER

Bakker, Piet (holl.). Kidnappet. Overs. efter »Kidnap« af Clara Hammerich. Jesp. & Pio. 1954. 207 s. 9.75. (Ba42.6ki).

Omkring en kidnappingsaffære oprulles et billede af Amsterdams underverden med en række humoristisk opfattede typer, først og fremmest den uimodståelige lille forbryderspire, Flip Skærebrænder, en 12 årig dreng, som er politiets vigtigste hjælper i sagens opklaring.

En bagatel, men underholdende og morsom, og skal man ikke se altfor nøje på pengene, kan køb forsvares.

A. E. K.

Cronin, A. J. (eng.) Hinsides retfærdigheden. Overs. efter »Beyond this place« af Sigrid Enghardt. Gyldendal. 1954. 265 s. 19.75. (Cr56h).

Det hændte i England: En ung mand får at vide, at hans far har siddet fængslet i femten år efter at man har dømt ham for mord på en tvivlsom pige, og sønnen, der fatter mistanke til dommens rigtighed, går naturligvis på med krum hals for at løse den fædrene gåde. Efter mange genvordigheder lykkes det til slut ved hjælp af et meget liberalt blad at få dommen omstødt, og samtidig fældes det uhyre af en anklager, der begik justitsmordet og derved nåede et godt stykke op ad karrièrestigen. Bogen er såvist fuld af problemer, og Cronins velsmurte underholdningsmaskine kører i forrygende tempo. Så hurtigt går det, at man først bagefter får tid til at udbryde: »Det var dog utroligt«.

S. Bj.

Forester, C. S. (eng.) Hornblower på »Atropos«. Overs. efter »Hornblower and the Atropos« af Cai Schaffalitzky de Muckadell. Jesp. & Pio. 1954. 245 s. 13.75. (Fo54.5h).

Hvor er det trist, at Hornblower stadig skal døje med sin søsyge. Det har han gjort siden sin tilsynekomst på bogfloden i 1941, og han har såmænd ellers nok at gøre i dette det syvende opus i rækken af Hornblower-eventyr. (Faktorernes orden er både forfatteren og læseren underordnet).

Som yngste kommandør i den engelske flåde tager Hornblower sig af lord Nelsons ligbegængelse til vands, bjerger guld og sølv fra et sunket transportskib og har de sædvanlige skærmydsler med fjendtlige søstridskræfter på Napoleonstiden. Han klarer alt til admiralitetets fulde tilfredshed. Selvfølgelig. For han var jo hine dages superman, og det bliver bogen ikke kedelig af. Men mon ikke serien bør stoppe, inden »Hornblower« bliver et uartigt ord. S. Bj.

Lidman, Sara (sv.). Tjæremilen. Overs. efter »Tjärdalen« af Annie Date. Hasselbalch. 1954. 149 s. 12.50. (Li20.8tj).

I en lille afsides svensk landsby udspilles bogens handling, som sættes igang ved at der øves ondsindet hærværk mod en tjæremile, hvis fattige ejer derved kommer i pengevanskeligheder. Denne tildragelse påvirker alle i det lille samfund og sætter deres menneskeværd på prøve. En fremtrædende plads i skildringen indtager bonden med det symbolske navn, Petrus, smukt skildret i sin svaghed.

En forstandig bog, lettilgængelig, med et indhold der fængsler og giver stof til eftertanke. A.E.K.

Lushington, Franklin (eng.). Sol over Kyrenia. På dansk ved Poul P. M. Pedersen. Jesp. & Pio. 1954. 216 s. 12.75. (Lu85.9so).

Forfatteren er en engelsk oberst, der deltog i begge verdenskrige og under den sidste blev gift med en dansk dame. Bogen skildrer ægteparrets utilfredshed med forholdene i efterkrigstidens England og deres rejse gennem Frankrig og Italien til Cypern, hvor de efter et kortere ferieophold bosatte sig. Hovedpersonernes navne er fingerede; det er fruen, der fortæller om ægteparrets oplevelser, og bogen må vel kaldes en blanding af digt og virkelighed. En noget overfladisk bog, men kvik og charmerende, med levende beskrivelse af folk og liv på Cypern og med mange morsomme udfald mod engelsk vanetænkning og tradition. N.K.

Miller, Arthur (am.). Heksejagt. Skuespil i 4 akter. Oversat efter »The Crucible« af Knud Sønderby. Wangel. 1954. 151 s. 12.50. (Mi51.26he).

Jeg tror, at selv den, der ikke har overværet Det ny teaters mesterlige opførelse af dette væsentlige drama, så givet denne vinters største teaterbegivenhed, vil læse det med bankende hjerte. For dette knugende spil om fanatismens og frygtens sanseløse hærgen i den lille puritaner-koloni Salem i året 1692 – en i sig selv spændende historie, der er mesterligt koncentreret og levendegjort i få og prægnante menneskeskæbner – det sigter jo ikke blot snævert til visse foreteelser i dagens Amerika, det rusker op i samvittigheden hos os alle med dets brændende budskab om hver enkelts ansvar for fornuftens nederlag eller sejr i kampen mod det onde. En dramatisk bedrift er dette skuespil, og dertil takket være forfatterens ræsonnerende og forklarende kommentarer så læseegnet, at bogen bør findes i mange biblioteker. J. Cl.

Moravia, Alberto (ital.). Den syges Vinter – og Slut paa en Forbindelse. Oversat og indledet af Erik Koed Westergaard. Hasselbalch. 1954. 58 s. 3.00 kart. (Hasselbalchs Kultur-Bibliotek, 130). (Mo66.6sy).

Disse to beske noveller giver et godt miniature-portræt af »Romerinden«s og »Agostino«s perfektible forfatter, et billede af en desillusioneret og bitter mand, der ledes ved livet og længes forgæves efter den ungdommens uskyld, hvis lod det er altid at lide nederlag – som den syge dreng i den første kyniske novelle med den triste beretning om hans kluntede forsøg på at hævde sig erotisk overfor den ældre og mere erfarne, drilagtige sanatorie-kammerat. Intellektuel glæde og psykologisk berigelse givér den og den efterfølgende historie om et erotisk forholds halvsnuskede endeligt måske nok, men livsglæde så sandelig ikke. J. Cl.

Traven, B. (am.) Bomuldsplukkerne. Oversat af Georgjedde. Wangel. 1954. 238 s. 9.75. (Tr31bo).

Efter vennen og åndsfrænden Jonny Riegers oplysninger i radioens bogkronik forekommer det nu sandsynligt, at denne internationalt berømte arbejderforfatter er amerikaner, så godt er det, at hans pseudonymitet er så uigennemtrængelig, for ellers ville han bestemt blive offer for vor tids skamløse »heksejagt«. Men det mærkelige er, at disse lige-på-sagen skrevne, ramt sociale romaner også rummer både poesi og humor — som nu denne beretning om en vagabonds oplevelser som bomuldsplukker, bagerikarl og kvægdrivèr i Mexico (den norske oversættelse »Jeg er vagabond« findes vist stadig i mange biblioteker). Den er primitivt spændende læsning som en roman af Jack London, og den rummer dertil både menneskelig storhed og mening. J. Cl.

NY BILLIGSERIE

»Fremad«s folkebibliotek har sat gang i fremstillingen af billige bøger. Det sidste fremstød på dette område er »Stjernebøgerne« udgivet af »Ti danske forlæggeres bogklub«. Det er forlagene Aschehoug, Beck, Branner & Korch, Carit Andersen, Chr. Erichsen, Jespersen & Pio, Martin, Nyt nord. Forlag, Schønberg og Thaning & Appel, der har slået sig sammen om opgaven. Til samme pris som »Fremad«s serier – 2 kr. 85 øre pr. bd. – har man besluttet at udgive en række velbekendte, foreløbigt udenlandske værker. (Køber man dem enkeltvis, er prisen dog 3 kr. 50 øre). Det drejer sig i første omgang om Frans G. Bengtsson: Røde Orm, Alice P. Hobart: Olie til Kinas lamper, Somerset Maugham: Lydia, Moberg: Rid i Nat, Linklater: Soldaten Angelo, Farson: Historien om en sø, Huxley: Efter mangen en Sommer, Betty McDonald: Ægget og jeg, Howard Spring: Pigen med den grønne fjer, Saint-Exupéry: Postflyveren, Corsari: Ene men stærk og James Hilton: Tabte Horisonter. – Foreløbig er udkommet Røde Orm og Olie til Kinas lamper. – Papir og tryk er nydeligt, så bibliotekerne kan roligt købe, hvad de måtte mangle af disse bøger. – De kan også fås indbundne til 4 kr. 85 øre eller til 5 kr. 50 øre, hvis man ikke abonnerer på hele serien.

U N G D O M M E N

FORFATTERPRIS FOR BØRNE- OG UNGDOMSBØGER

Undervisningsministeriet har som et forsøg afsat et beløb på 3000 kr. — »af de i finansåret 1952–53 til rådighed til uddeling til almene kulturelle formål værende tipsmidler —« til uddeling af en forfatterpris for børne- og ungdomsbøger. Ministeriet har derfor nedsat et udvalg til at gøre indstilling om fremgangsmåden ved prisens udsættelse og senere med hensyn til beløbets uddeling. Udvalgets medlemmer er: biblioteksdirektør Robert L. Hansen (formand), formanden for Dansk Forfatterforening, forfatteren Cai M. Woel, bibliotekar fru Aase Bredsdorff, Kbhvn. og overlærer Christian Winther, Rødding.

ANMELDELSER

(Bøger fra 1954)

Ved Danmarks biblioteksforenings børnebogsudvalg.

Diepgen, Arthur, og Sigurd Skovborg. Erhvervslære 2. Vor beklædning. Samleren. 64 s. 3.75. (66.8 Di 28 v).

Anden del af denne erhvervslære, der skal komme i tre hefter, er ligesom første del en arbejdsbog. Emnet er delt i grupperne: spinderi og væveri, trikotagefabrik, skrædderi, vaskeri og renseri, læderfabrik, skotøjsfabrik, hattefabrik, guld- og sølvsmedje (fremstilling af smykker). Først omtales selve produktionen eller arbejdsgangen, dernæst arbejdsmulighederne ved faget, og der sluttes med en række opgaver. Bladene er perforerede, og når eleverne er færdige med et afsnit, kan de tages ud og anbringes i arbejdsbogen. De sidste 20 sider omhandler transport. Kan foruden som arbejdsbog også anvendes som opslagsbog og bør derfor findes i skolelæsestuen. Chr. W.

Jansson, Tove. Mumitroldene. Wangel. 77 s. 3.75. (Ja 65.8 mu).

Det er vanskeligt at finde noget særligt charmerende ved disse såkaldte mumitrolde og øvrige fjerne slægtninge af Peter Plys og hans omgangskreds. Dertil savner de personlighed. Genren er jo meget krævende. Hverken tegninger eller tekst virker ægte eventyragtige. Bogen er nydelig udstyret, trykt med store typer og kan vel anvendes i disse magre småbørnsbogs-år. A. B.

Narvedsen, O. Spioner på Indlandsisen. Gyldendal. 98 s. 6.00. (Na 57 sp).

Spionerne er to tyskere, der arbejder på en hemmelig meteorologisk station på Grønland under sidste krig. Ivac, storfangerens søn, finder deres spor og tager dem til fange.

Der er gjort forsøg på at skildre grønlandsk tankegang og brydningen mellem nyt og gammelt i det grønlandske samfund, men det er ikke lykkedes. Tilbage er en ret spændende fortalt historie med en overfladisk skildring af livsvilkårerne på en lille afsides liggende boplads. Bogen er meget let tilgængelig og anbefales i begrænset køb for 11–13 årige. A. Br.

Rønne, Arne Falk. Eventyrfærden til Robinson Crusoe's ø. Branner og Korch. 148 s. 8.75. (   ).

En 17-årig tjenerelev i København vinder hovedpræmien i en konkurrence, der er udsat af Ekstrabladet: en rejse til Robinson Crusoes ø – Mas-a-Tierra, der ligger ude i Stillehavet, 360 sømil vest for Valparaiso, og forfatteren bliver den lykkelige vinders hovmester eller fører. Der er kommet en interessant bog ud af det, først om rejsen til den fjerne ø, hvor en lille befolkning lever et lykkeligt liv under primitive forhold, og om oplevelserne der, og i tilgift beretningen om Alexander Selkirk, der gav anledning til en af verdenslitteraturens største sukcesser. Særlig egnet for 12–15 årige drenge. Chr. W.

Severn, David (Pseudonym). Drømmen om guldet. Gyldendal. 104 s. 6.00. (Se97dr).

To engelske kostskoledrenge af forskellig natur drømmer sammen de samme drømme (den ene har hypnotiske evner!) om deres forfædre, som har været sammen på skattejagt for 300 år siden. Vraget af deres skib ligger endnu urørt med en skat i lasten. Bogen kan minde om Stevenson og er absolut af større litterær værdi end gennemsnittet af ungdomsbøger. Der er udmærkede naturskildringer og mange psykologiske udredninger, men noget stort publikum henvender den sig næppe til.

Den ene dreng, efterkommeren af »skurken«, en sortsmusket eventyrer, der »blot vil skrabe til sig uden hensyn til andre«, sætter alt ind på at få fat i skatten. Den anden dreng, efterkommeren af »en åben og ærlig sømand«, er ifølge et gammelt dokument den retmæssige arving til skatten. Kampen står mellem disse to, repræsentanter for livets onde og gode magter. Ondskabens repræsentant, der vil misbruge den magt, guldet kan give ham, går til sidst til grunde.

Bogen vil nok kunne sætte tanker i bevægelse, men både dens form og dens for rigelige brug af knaldeffekter får den til at virke overspændt.

Oversættelsen er mindre heldig. A. B.

Wulff, Hilmar. Bjørneæderne og Frikadellegnaskerne. Gyldendal. 73 s. 5.75. (Wu45.8bj).

Landliggerbørnene og fiskerdrengene har grundlagt hver deres indianerstamme for at bekrige hinanden. En ung maler får dem til at slå sig sammen i een stamme, hvor de i stedet for at slås på demokratisk vis bilægger deres stridigheder og vælger en høvding.

Bogen har mange pudsige indfald, hvoraf dog en del er mere morsomme for voksne end for børn. Kompositionen er meget løs med en påklistret slutning og flere kedelige, direkte moraliserende afsnit. Sproget er noget sjusket. Man overvejer f. eks. med »Jægerdrengene« in mente, om glosen »grine« mon skulle have en særlig betydning på Lolland, hvor begge bøger foregår, siden forfatteren anvender den så uhemmet.

Når bogen trods alt kan anbefales, skyldes det, at der er noget umiddelbart drenget og morsomt ved den, og at den er let læst. Vi savner bøger af denne type for de 10-12-årige. A. Br.